

Arbejdsdokument

**Situationsrapport om
Europa-Kommissionens indsats
på ernæringsområdet i Europa**

Oktober 2002

DA

INDHOLDSFORTEGNELSE

OVERSIGT	4
1. Ernæring, sundhed og valg.....	7
1.1. Nye kost- og sygdomsmønstre.....	7
1.2. Sikre fødevarer og ernæring.....	7
1.3. Uligheder og fødevarevalg.....	8
1.4. Fedme.....	8
2. Aktuelle ernæringsrelaterede aktiviteter i forbindelse med fremme af folkesundheden og forbrugerbeskyttelse.....	9
2.1. Politikken til fremme af folkesundheden	9
2.1.1. Ernæring og de første rammer for EU's indsats til fremme af folkesundheden.....	9
2.1.2. Ernæring og det nye program for EU's indsats for folkesundheden	10
2.2. Forbrugerpolitik	12
2.2.1. Fødevarelovgivning med særligt sigte på ernæring	12
2.2.2. Ernæringsrådgivning fra Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet.....	13
2.2.3. Ernæringsoplysning om levnedsmidler i detailledet	13
2.2.4. Forbrugerundervisning	14
2.3. Intern koordinering i Kommissionen	15
3. Ernæringsrelaterede aktiviteter på andre politiske områder.....	15
3.1. Den fælles landbrugspolitik	15
3.1.1. Den fælles landbrugspolitik og folkesundheden	16
3.1.2. Støtte til uddeling af bestemte fødevarer	16
3.2. Den fælles fiskeripolitik.....	17
3.3. Miljøpolitik	17
3.4. Erhvervs politik.....	18
3.5. Politikken for det indre marked.....	18
3.5.1. Frie varebevægelser	18
3.5.2. Fri bevægelighed for fagfolk med bestemte uddannelser	19
3.6. Forskningspolitik	19
3.6.1. Det Fælles Forskningscenter (FFC)	19
3.6.2. Støtte til forskningen: Eurostat	20
3.6.3. EU-finansierede forskningsprogrammer med tilknytning til ernæring.....	20

3.7.	Social- og arbejdsmarkedspolitik.....	22
3.7.1.	Social- og arbejdsmarkedspolitik og ernæring.....	22
3.7.2.	Social- og arbejdsmarkedspolitik og amning.....	22
3.8.	Uddannelsespolitik.....	23
3.9.	Politikken for audiovisuel kommunikation.....	23
3.10.	Udvidelse og ekstern bistand	24
3.10.1.	EU's udvidelse.....	24
3.10.2.	Eksterne bistandsprogrammer.....	24
3.11.	Aktiviteter i samarbejde med internationale organisationer	25
3.11.1.	FAO, WHO og Codex Alimentarius.....	25
3.11.2.	Ernæring og de handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret (TRIPs)	26
3.11.3.	WTO og geografiske betegnelser.....	26
4.	Operationelle mål	27
BILAG I:	De største kost- og ernæringsbetingede problemer i EU-landene	28
	Eksempler på sandsynlige sammenhænge mellem visse sygdomstilstande og kostbetingede risikofaktorer	28
BILAG II:	Centrale begreber.....	31
BILAG III	Ernæringsprojekter med tilskud fra EU's programmer for fremme af folkesundheden	33
BILAG IV:	Ernæringsprojekter med tilskud fra GD for forskning	35
	Videnskabelige projekter om ernæring med tilskud fra GD for forskning: det femte rammeprogram.....	35
	Videnskabelige projekter om ernæring med tilskud fra GD for forskning: det fjerde rammeprogram	38
BILAG V:	Den fælles landbrugspolitik og den fælles markedsordning for fiskerivarer og akvakulturprodukter.....	40
	Den fælles landbrugspolitik.....	40
	Den fælles markedsordning for fiskerivarer og akvakulturprodukter	44
BILAG VI	Rådets resolution af 14. december 2000 om sundhed og ernæring	45

OVERSIGT

Fornuftig kost kan være med til at reducere forekomsten af mange sygdomme, som er almindelige i Europa i dag, f.eks. hjerte-kar-sygdomme, kræft, diabetes, fedme og osteoporose (se bilag I)¹.

Kostvaner og kalorieindtag afhænger af individuelle valg (kulturelle påvirkninger, smag og præferencer for bestemte former for mad) samt socioøkonomiske og miljøbetingede faktorer (prisen på og udvalget af fødevarer, fødevarernes kvalitet, sikkerheden ved fødevarerne m.m.). De socioøkonomiske og miljøbetingede faktorer afhænger igen af forskellige politikker, som kan høre under enten medlemsstaternes eller EU's ansvarsområde.

Ifølge artikel 152 i EF-traktaten skal EU sikre et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle Fællesskabets politikker og aktiviteter. Eftersom ernæring er afgørende for sundheden, er det væsentligt, at de ernæringsrelaterede elementer i alle Fællesskabets politikker bidrager til at sikre et højt sundhedsbeskyttelsesniveau.

Denne sammenhæng blev understreget i Kommissionens hvidbog fra 2000 om fødevarer-sikkerhed², hvori det anføres, at "Kommissionen overvejer at udarbejde en samlet politik for ernæringsområdet" baseret på en handlingsplan. Senere samme år valgte det franske EU-formandskab at fremhæve ernæringsområdet med en konference og udsendelse af en rapport³. Det resulterede igen i en rådsresolution om sundhed og ernæring⁴, hvori Kommissionen opfordres til at iværksætte forskellige initiativer vedrørende fødevarer, kost og sundhedspolitik. Samme år gav Verdenssundhedsorganisationens Regionale Komité for Europa sin enstemmige tilslutning til en handlingsplan for fødevarer og ernæring⁵.

Ernæring er både et nationalt anliggende i medlemsstaterne og et EU-anliggende. Den foreliggende rapport fra Kommissionens tjenestegrene omhandler de områder, hvor EU entydigt har kompetence eller et klart mandat. Det omfatter følgende:

- To sæt **EU-handlingsprogrammer inden for folkesundhed**. Det første, der dækker perioden 1993-2002, bestod af otte programmer og omfattede finansiering af ernæringsrelaterede projekter såsom Eurodiet-projektet (1998-2000) om ernæring og sund livsstil, European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition (EPIC), et projekt om etablering af en masteruddannelse inden for folkesundhed og ernæring og flere projekter med henblik på at få folk til at dyrke mere motion.
- Det nye **handlingsprogram om folkesundhed (2003-2008)**. Det blev vedtaget den 23. september 2002 og fokuserer på tre indsatsområder: forbedret sundhedsoplysning, hurtig reaktion på sundhedsrisici og håndtering af sundhedsdeterminanter.

¹ Der er i bilag II redegjort nærmere for centrale begreber såsom sammenhængen mellem ernæring og befolkningens sundhedstilstand.

² Hvidbog om fødevarer-sikkerhed, KOM(1999) 719 endelig udg. af 12. januar 2000.

³ "Health and Human Nutrition: Elements for European Action". Société Française de Santé Publique, 2000.

⁴ Rådets resolution af 14. december 2000 om sundhed og ernæring (EFT C 20 af 23.01.2001).

⁵ "Food and Nutrition Action Plan 2000-2005". København, WHO's Regionale Kontor for Europa, 2000.

- Lovgivning om sikkerheden ved fødevarer og dertil knyttede emner. Med **Hvidbogen om Fødevarsikkerhed** erkender Kommissionen, at forbrugeroplysningen omkring fødevarer bør forbedres. Der peges på flere områder i relation til levnedsmiddelmærkning, hvor der bør sættes ind, navnlig "ernæringsmæssige og funktionelle påstande". Arbejdet på disse felter skrider godt frem. Desuden vil **EU's indsats i relation til sikre fødevarer og ernæring** blive suppleret med Europa-Parlamentets og Rådets forordning om de generelle principper og krav i fødevarerlovgivning og om oprettelse af Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet (EFSA)⁶. EFSA skal være det primære referenceorgan for videnskabelig og teknisk rådgivning i spørgsmål vedrørende fødevarsikkerhed og ernæring i forbindelse med EU's retsakter.
- **EU-finansieret forskning** i fødevarerproduktion, sikre fødevarer, sundhed og ernæring, som i de sidste femten år har indgået i forskningsrammeprogrammerne. Det femte ramme-program (1998-2002) omfattede en nøgleaktion med titlen "Levnedsmidler, ernæring og sundhed". I det sjette ramme-program (2002-2006) indgår "Fødevarer-kvalitet og -sikkerhed" som tema, og ernæring indgår i flere af aktionerne i programmet.
- Den **fælles landbrugspolitik**, som omfatter mange foranstaltninger, der indvirker på fødevarerforsyningen i EU, bl.a. produktionsstøtte, der skal sikre tilstrækkelige og vedvarende forsyninger af landbrugsprodukter til rimelige priser, kvalitetsspecifikationer, der skal sikre, at produkterne opfylder de gældende handelsnormer, og afsætningsfremmende foranstaltninger. Desuden findes der en retlig ramme for organisk landbrug og registrering af betegnelser, der er knyttet til geografiske områder. Den **fælles fiskeripolitik** regulerer fiskeri og akvakultur. Den meget komplekse målsætning for denne politik er at sikre bæredygtigt fiskeri, og den indvirker også på fødevarer og markedsforsyning.
- **Erhvervs- og markedspolitikker**, som tilskynder industrien til at udvikle markedet og sikre harmoniserede kontrolforanstaltninger i relation til handelen. **Forbrugerbeskyttelsesaktiviteterne** omfatter udvikling af harmoniserede kontrolforanstaltninger i relation til markedsføring og afsætning af fødevarer, herunder sundhedsmæssige og ernæringsmæssige påstande om fødevarer samt reklame og mærkning af levnedsmidler, herunder næringsdeklarationer. Fødevarersektoren opfordres til at imødekomme forbrugernes behov og forventninger, herunder også udsatte gruppers særlige behov, og at overholde principperne om ansvarlig markedsføring.
- Gensidig anerkendelse af **erhvervs-kvalifikationer**, som omfatter fagfolk inden for sundhedsvæsen, diætetik og ernæring.
- Politiken for **audiovisuel kommunikation**, som omhandler reklamer rettet mod børn og mediernes ansvar for skabelsen af rollemodeller.
- **Beskæftigelses- og arbejdsmarkedspolitikken**, som omfatter Kommissionens indsats i forbindelse med distribution af bestemte fødevarer til de dårligst stillede befolkningsgrupper i EU. Desuden indgår bestemmelser om bl.a. barselsorlov for at tilskynde nybagte mødre til at amme samt forbedrede forhold på arbejdspladserne.

⁶ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002 om generelle principper og krav i fødevarerlovgivningen, om oprettelse af Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet og om procedurer vedrørende fødevarsikkerhed.

- **Udvidelsespolitikken**, som skal sikre, at ansøgerlandene kan overtage relevant EU-lovgivning, herunder også lovgivning om fødevarekvalitet, samt **politikken om udviklingsbistand**, som bl.a. tager sigte på at styrke fødevare- og ernæringsikkerheden i modtagerlandene og skaffe fødevarer til nødhjælpsforanstaltninger og til "food for work" og lignende ordninger.
- **Multilaterale aktiviteter**, som omfatter samarbejdet med Verdenssundhedsorganisationen og FAO og deltagelse i møder i FAO/WHO's Codex Alimentarius Kommission, hvor internationale normer for handel med fødevarer fastlægges.
- **Det interne arbejde i Kommissionen**. For at sikre den fornødne sammenhæng mellem de forskellige tjenestegrenes politikker har Kommissionen oprettet en **ad hoc-gruppe om ernæring** under den interne sundhedsgruppe. I ad hoc-gruppen sidder medarbejdere fra de tjenestegrene, der beskæftiger sig med ernæringsrelevante politiske områder i Kommissionen, og gruppens mandat omfatter udveksling af informationer, drøftelse af, hvordan ernæringspolitikken kan udbygges, samt udvælgelse af fælles aktiviteter, der kan iværksættes på tværs af de forskellige politiske områder.

1. ERNÆRING, SUNDHED OG VALG

Den økonomiske udvikling, større købekraft hos forbrugerne, nye landvindinger inden for fødevarerproduktionsmetoder og ændrede markedsførings- og afsætningsmetoder for levnedsmidler har ændret fødevarerituationen radikalt i EU i de seneste tiår. I dag findes de fleste fødevarer i rigelige mængder i EU, og det har resulteret i, at mange af de ernærings sygdomme, der forekom for mindre end hundrede år siden, stort set er forsvundet.

1.1. Nye kost- og sygdomsmønstre

De nye udfordringer i relation til ernæring og sundhed er således af en anden art end dem, der gjorde sig gældende, da EU blev grundlagt. I dag er det især ikke-overførbare sygdomme, der er udbredt i EU, f.eks. kræft, hjerte-kar-sygdomme, diabetes, visse allergier og osteoporose, og det skyldes et samspil af forskellige genetiske, miljøbetingede og livsstilsrelaterede faktorer (bl.a. rygning, kosten og manglende motion). Bilag I indeholder en oversigt over de hyppigst forekommende sygdomme, hvor ernæringen spiller ind, samt de vigtigste ernæringsmæssige problemstillinger i medlemsstaterne.

Talrige undersøgelser viser, at ernæringen har stor betydning for bevarelsen af et godt helbred og forebyggelsen af mange af disse udbredte sygdomme^{7 8}. Der er for hele EU udarbejdet skøn over, hvor meget dårligt helbred, handicap og alt for tidlige dødsfald i befolkningen af alle årsager under ét belaster EU, og hvilke faktorer der er de vigtigste årsager til denne sygdomsbelastning. Blandt en bred vifte af årsager anses kostrelaterede faktorer for at være ansvarlige for næsten 10% af den samlede sygdomsbelastning – det gælder overvægt (3,7%), for lidt frugt og grønt i kosten (3,5%) og for mange mættede fedtsyrer i kosten (1,1%)⁹. Sammen med for lidt motion (1,4%) tegner disse faktorer sig for en større andel af sygdom og dårligt helbred end tobaksrygning (9,0%).

Strategier rettet mod hele befolkningen med sigte på de ernæringsrelaterede risikofaktorer anses for at være mere effektive end en målrettet indsats over for højrisikogrupper¹⁰. Undersøgelser viser, at man kan opnå særdeles positive resultater gennem bredt baserede forbedringer på det ernæringsmæssige område. I 1970'erne og 1980'erne kunne der i Finland konstateres et hurtigt og vedvarende fald i dødelighedsprocenten for hjertesygdomme, kræft og visse andre sygdomme som resultat af en meget bredt dækkende fødevarer- og ernæringspolitik¹¹; denne form for strategi støttes ligeledes af Verdenssundhedsorganisationen¹².

1.2. Sikre fødevarer og ernæring

Sikre fødevarer og ernæring hænger sammen. Når fødevarerforsyninger trues af kontaminering – som f.eks. den potentielle risiko for BSE-smitte i kvægprodukter eller salmonella i rå æg –

⁷ "Food, Nutrition and the Prevention of Cancer: A global perspective". Washington, World Cancer Research Fund/American Institute for Cancer Research, 1997.

⁸ Ferro-Luzzi, A. og James, P.: "Diet and Health". *Nutrition in Europe*. Europa-Parlamentet, STOA, Generaldirektoratet for Forskning, PE nr. 166.481, 2-38, 1997.

⁹ "Determinants of the Burden of Disease in the EU". Stockholm, Statens Folkhälsinstitut, 1997.

¹⁰ Law, M.R. og Wald, N.J.: "Risk factor thresholds: Their existence under scrutiny". *British Medical Journal* 324, 1570-1576, 2002.

¹¹ Puska, P.: "Nutrition and mortality: The Finish experience". *Acta Cardiol*, 55 (4), 213-220, 2000.

¹² "Nutrition and NCD Prevention". Afdelingen for Forebyggelse af Ikke-overførbare Sygdomme og Sundhedsfremme. Geneve, Verdenssundhedsorganisationen, 2002.

kan forbrugerne reagere ved at ændre deres indkøbsmønstre, og det medfører ændringer i kostens ernæringsmæssige sammensætning. Ændringerne kan både være negative og positive: nedgang i forbruget af oksekødsprodukter og udskiftning af disse produkter med fisk eller grøntsagsbaserede proteinholdige fødevarer må anses for gavnlig, hvis det f.eks. reducerer det gennemsnitlige indtag af mættede fedtsyrer, men det kan samtidig resultere i et lavere indhold af jern i kosten, hvilket for nogle mennesker kan indebære risiko for jernmangelanæmi.

Mikrobiologisk kontaminering af fødevarer kan også have direkte indvirkning på ernærings-tilstanden: f.eks. kan hyppige tilfælde af diarré, der skyldes kontaminede fødevarer, nedsætte en persons indtag af næringsstoffer – hvilket igen kan medføre en forringelse af den pågældendes ernæringsstilstand og af dennes modstandsevne over for infektioner.

1.3. Uligheder og fødevarevalg

Selv om fødevarer generelt findes i rigelige mængder i EU, er der nogle grupper i befolkningen, som ikke får en tilstrækkeligt sund kost. Personer med lave indkomster bruger en større del af deres disponible indkomst på fødevarer, men får alligevel en ernæringsmæssigt ringere kost end personer med høje indkomster¹³.

Selv om kulturelle, uddannelsesmæssige, sociale og individuelle påvirkninger af valget af fødevarer kan forklare nogle af forskellene i kost og indtag af næringsstoffer i Europa, er der også andre faktorer, der spiller ind. Viden om kost og ernæring, madlavningsfærdigheder og tilstrækkelig tid til at tilberede maden har sammen med arbejdsmønstre og familiemønstre indflydelse på kostvanerne. Oplysning – fra officielle kilder, medier og fødevarerektoren – tilligemed kønsrollemønstre og almindeligt udbredte holdninger i befolkningen har alt sammen betydning for, hvilken mad folk spiser.

Kostvalget afgøres også af adgangen til detailforretninger, indkomst og de relative priser på fødevarer. For visse vanskeligt stillede personer kan EU's politik for uddeling af fødevarer til udsatte grupper ligeledes have betydning for kosten.

Mangelsygdomme er fortsat et problem i bestemte grupper i befolkningen. Der er konstateret jernmangel i visse lokalsamfund, og jodmangel er et problem i nogle egne¹⁴. Tal for børns vækst viser, at standsning af væksten – et typisk tegn på underernæring – forekommer meget sjældent i EU, hvorimod moderat hæmmet vækst fortsat forekommer blandt lavindkomst-grupper visse steder¹⁵.

1.4. Fedme

Den forholdsvis nylige situation med rigelige mængder fødevarer har en væsentlig uheldig følgevirkning: fedme.

De senere år er omfanget af overvægt og fedme steget meget hurtigt, og i dag udgør fedme en reel trussel for folkesundheden blandt visse befolkningsgrupper i EU. Inden for de næste 5-10

¹³ Geissler, C. og Traill, B.: "Determinants of consumer food choice". *Nutrition in Europe*, Europa-Parlamentet, STOA, Generaldirektoratet for Forskning, PE nr. 166.481, 39-51, 1997.

¹⁴ Gregory, J. et al: "National Diet and Nutrition Survey: Children aged 1.5 to 4.5 years". London: HMSO 1995; og De Benoist, B. og Allen, H.: "IDD Situation in Europe, Partnership on Sustainable Elimination of IDD". Amsterdam, 2001.

¹⁵ Gregory, J. og Lowe, S.: "National Diet and Nutrition Survey: Young People aged 4 to 18 years". London, The Stationery Office, 2000.

år vil fedme sandsynligvis blive lige så udbredt i EU, som det i dag er tilfældet i USA, hvor 1/3 af befolkningen skønnes at lide af fedme og 1/3 at være overvægtige.¹⁶

Fedme fører til en højere risiko for diabetes, hjerte-kar-sygdomme, forhøjet blodtryk og visse typer kræft; dette medfører store økonomiske og samfundsmæssige omkostninger for medlemsstaterne. Det er fortsat en opgave for EU at sikre forbrugerne adgang til sunde og nærende fødevarer og at lære dem at træffe hensigtsmæssige kostvalg og dyrke mere motion.

2. AKTUELLE ERNÆRINGSRELATEREDE AKTIVITETER I FORBINDELSE MED FREMME AF FOLKESUNDHEDEN OG FORBRUGERBESKYTTELSE

2.1. Politikken til fremme af folkesundheden

Ernæringspolitikken tager sigte på at forbedre den generelle sundhedstilstand via en hensigtsmæssig kost og mindske forekomsten af ernæringsrelaterede sygdomme i befolkningen. Formålet med EU's politik til fremme af folkesundheden er at sikre et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved udarbejdelsen af alle EU-politikker, iværksætte tiltag med henblik på at forbedre folkesundheden i EU og undgå, at menneskers sundhed bringes i fare.

2.1.1. Ernæring og de første rammer for EU's indsats til fremme af folkesundheden

EU har beskæftiget sig med sundhedsspørgsmål i mere end fyrré år. Med vedtagelsen af Maastricht-traktaten i 1993 fik EU mandat til at formulere en sammenhængende strategi for folkesundheden. Med traktatens artikel 129 blev der skabt et særligt retsgrundlag for initiativer vedrørende folkesundhed med bestemmelsen om, at "de krav, der findes på sundhedsområdet, indgår som led i Fællesskabets politik på andre områder". Med udgangspunkt i denne artikel udsendte Kommissionen en meddelelse om rammerne for en indsats til fremme af folkesundheden¹⁷, som førte til vedtagelsen af otte programmer, herunder programmer om sundhedsovervågning og sundhedsfremme.

Med disse programmer ville EU støtte medlemsstaterne i deres aktiviteter på sundhedsområdet og hjælpe dem til at formulere og implementere strategier for sundhedsbeskyttelse og formidle oplysninger om de bedste metoder. Blandt disse aktiviteter var Eurodiet-projektet, der blev indledt i 1998, og som havde til formål at koordinere EU-programmer og nationale programmer i medlemsstaterne om ernæring, kost og sund livsstil og samtidig skulle danne basis for udarbejdelsen af bredt baserede kostvejledninger. Rapporten blev offentliggjort i form af en række dokumenter i 2000 og 2001 og udgivet af Kommissionen i 2002 som et indlæg i den offentlige debat¹⁸.

Kommissionen har som led i sundhedsfremmeprogrammet støttet etableringen af en europæisk masteruddannelse i folkesundhed og ernæring – den første af sin art i EU – som er udformet med det formål at få iværksat de anbefalede bredt baserede strategier i praksis med det overordnede mål at vurdere og forbedre folks kost- og motionsvaner. Uddannelsen findes på 17 universiteter i Europa, og arbejdet koordineres af Karolinska Institutet i Stockholm¹⁹.

¹⁶ Konference om fedme, København 11.-12. september 2002. <http://www.obesity.dk>

¹⁷ Kommissionens meddelelse om rammerne for en indsats til fremme af folkesundheden, KOM(93) 559 endelig udg. af 24. november 1993.

¹⁸ Tilgængelig på adressen: http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/reports/report01_en.pdf.

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm

Af andre aktiviteter, Kommissionen har støttet i forbindelse med de første rammer for indsatsen til fremme af folkesundheden, kan nævnes det europæiske hjertenetværk²⁰, som har udgivet brochurer om ernæring, motion og forebyggelse af hjertesygdomme. Kommissionen bidrager ligeledes (sammen med Verdenssundhedsorganisationen og Europarådet) til finansieringen af det europæiske netværk til fremme af sundheden i skolerne²¹. Projektet agiterer for en sund livsstil blandt skoleelever gennem sundhedsfremmende skolemiljøer med fokus på kost og motion.

Der er desuden i forbindelse med rammerne for indsatsen til fremme af folkesundheden ydet støtte til sundhedsovervågningsaktiviteter, bl.a. udarbejdelse af en situationsrapport om ernæring baseret på oplysninger indsamlet i hele EU, som i øjeblikket koordineres af eksperter i Østrig; der forventes en redegørelse for de foreløbige resultater i starten af 2003²². Der arbejdes også på et andet projekt med støtte fra Kommissionen, som tager sigte på afdækning af ernæringsindikatorer; projektet koordineres af eksperter i Sverige²³.

I forbindelse med kræftprogrammet har Kommissionen ydet støtte til EPIC (en europæisk perspektivundersøgelse om kræft og ernæring)²⁴; der er tale om et omfattende forskningsprojekt med deltagelse af ni medlemsstater og Norge, hvor man indsamler oplysninger om livsstil (herunder detaljerede redegørelser for kostvaner) og biologiske oplysninger (herunder visse oplysninger om ernæringstilstand) for 500 000 voksne, og formålet er at fastlægge de vigtigste risikofaktorer for senere udvikling af forskellige former for kræft. Projektet koordineres af Centre International de Recherche sur le Cancer i Lyon i Frankrig.

2.1.2. *Ernæring og det nye program for EU's indsats for folkesundheden*

Amsterdam-traktaten bekræftede og udvidede EU's mandat i relation til folkesundheden med bestemmelsen om, at "*der skal sikres et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle Fællesskabets politikker og aktiviteter*" (artikel 152).

På grundlag af dette mandat offentliggjorde Kommissionen i 1998 en meddelelse om udviklingen i folkesundhedspolitikken²⁵ med en redegørelse for den eksisterende strategi for folkesundhed. I meddelelsen blev det bl.a. understreget, at det er nødvendigt at styrke indsatsen omkring ernæring og fedme og at udvikle specifikke instrumenter til at sikre, at der tages behørigt hensyn til sundhedsbeskyttelsen i forbindelse med fastlæggelsen og gennemførelsen af alle EU-politikker.

Meddelelsen fra 1998 banede vejen for Kommissionens forslag til et nyt EU-handlingsprogram inden for folkesundhed²⁶. Den meddelelse, der ledsager forslaget til det nye program for folkesundheden, indeholder en redegørelse for EU's sundhedsstrategi og EU's forpligtelse

²⁰ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm

²¹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm

²² http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/monitor/index_en.htm

²³ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/monitor/index_en.htm

²⁴ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/cancer/index_en.htm

²⁵ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om udviklingen i folkesundhedspolitikken i Det Europæiske Fællesskab, KOM(98) 230 endelig udg. af 15. april 1998.

²⁶ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om Det Europæiske Fællesskabs strategi på sundhedsområdet/Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om vedtagelse af et program for Fællesskabets indsats for folkesundheden (2001-2006), KOM(2000) 285 endelig udg. af 16. maj 2000.

til at sikre bedre sammenhæng og koordinering, og samtidig peges der på forskellige instrumenter, der kan bidrage til opfyldelsen af dette mål. I meddelelsen understreges det udtrykkeligt, at foranstaltninger i forbindelse med den nye strategi for folkesundhed skal hænge nøje sammen med sundhedsrelaterede initiativer på andre politiske områder. Det understreges i meddelelsen, at det er EU's opgave at formidle oplysning om kost og fødevarers næringsværdi, ingredienser og tilsætningsstoffer for at tilskynde folk til og sætte dem i stand til at vælge sunde fødevarer.

De generelle mål for det nye program på folkesundhedsområdet er at sikre et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle EU's politikker og aktiviteter baseret på en integreret og tværsektoriel sundhedsstrategi, der kan afhjælpe ulighederne på sundhedsområdet og tilskynde til øget samarbejde mellem medlemsstaterne. Programmet opererer med tre indsatsområder:

(1) Bedre **sundhedsinformation** gennem etablering og forvaltning af et sundhedsovervågningssystem og udvikling af instrumenter til at analysere, rådgive, rapportere, informere og foretage konsultationer om sundhedsanliggender.

Der skal fastsættes indikatorer for sundhedstilstand, sygdomme og sundhedsdeterminanter. Dette indsatsområde dækker også faktorer i tilknytning til livsstil og leve- og arbejdsvilkår samt indikatorer, der kan måle effektiviteten af sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende foranstaltninger. De data, der kan indsamles via dette system, skal danne grundlag for formulering af aktiviteter og politikker inden for den del af programmet, der omhandler sundhedsdeterminanter (se (3) nedenfor). Overvågning af sygdomsfrekvens og dødelighed knyttes således sammen med ernæring og kostvaner og andre beslægtede faktorer, bl.a. amning og motion. Undersøgelserne skal give øget viden om udviklingen i befolkningens sundhedstilstand til brug for sundhedsmyndigheder, fagfolk i sundhedssektoren og offentligheden og være en hjælp ved fastlæggelsen af retningslinjer for god praksis baseret på veldokumenterede sundhedsfremmende foranstaltninger.

De statistiske elementer i sundhedsinformationssystemet skal udvikles i samarbejde med medlemsstaterne, i givet fald med brug af EU's statistiske program, for at skabe øget synergi og undgå overlapninger.

(2) Hurtigere samordnet reaktion på **sundhedsrisici** gennem bedre evne til at håndtere overførbare sygdomme og øget kapacitet til at håndtere andre sundhedsrisici.

Aktiviteterne inden for dette indsatsområde bygger på erfaringerne fra det netværk for overvågning af og kontrol med overførbare sygdomme, som blev oprettet ved Europa-Parlamentets og Rådets beslutning nr. 2119/98²⁷. Med udgangspunkt heri skal der formuleres strategier og udvikles metoder til at forebygge, udveksle informationer om og reagere på ikke-overførbare sygdomsrisici, herunder kønsspecifikke sundhedsrisici og sjældne sygdomme. Dette indsatsområde skal desuden omfatte udveksling af informationer om foranstaltninger til imødegåelse af sundhedsrisici fra fysiske, kemiske og biologiske kilder i katastrofesituationer, bl.a. som følge af terrorhandlinger, i givet fald gennem udarbejdelse eller anvendelse af EU-strategier og -mekanismer (f.eks. EU's varslingsystem for fødevarer og foder). Et væsentligt element inden for dette

²⁷ Europa-Parlamentets og Rådets beslutning nr. 2119/98/EF af 24. september 1998 om oprettelse af et net til epidemiologisk overvågning af og kontrol med overførbare sygdomme i Fællesskabet (EFT L 268 af 3.10.1998).

indsatsområde skal være at fremme strategier og foranstaltninger til beskyttelse mod potentielle negative virkninger af agenser i miljøet, f.eks. ioniserende og ikke-ioniserende stråling og støj. Der er tale om agenser, som under bestemte omstændigheder vil kunne påvirke næringsværdier eller indvirke på folks kostvaner.

(3) Håndtering af **sundhedsdeterminanter** gennem formulering af strategier og foranstaltninger vedrørende sundhedsrelaterede aspekter af livsstil, socioøkonomisk status og sundhedsrelaterede faktorer i miljøet.

Inden for dette indsatsområde kan der arbejdes for bedre kostvaner og mere motion og gennemføres kampanjer mod overdrevent alkoholforbrug. Indsatsen skal fokusere på håndtering af sundhedsdeterminanter gennem sygdomsforebyggende og sundhedsfremmende foranstaltninger med sigte på specifikke emner (f.eks. tobak, alkohol, ernæring) og bestemte målgrupper (f.eks. socialt udstødte personer, ældre) og miljøer (f.eks. arbejdspladser, institutioner og faciliteter inden for sundhedsvæsenet). Fremtidige aktiviteter forventes at fokusere på påvirkninger af børns og unges kostvaner, forebyggelse af fedme og en analyse af holdningerne til kost, motion og amning.

De lande, der ansøger om medlemskab af EU, slås med ganske særlige problemer i relation til folkesundheden, bl.a. hyppig forekomst af visse kroniske sygdomme, som kan være relateret til uhensigtsmæssige kostvaner og usund livsstil. Forslaget til en afgørelse om oprettelse af programmet for Fællesskabets indsats for folkesundheden indeholder bestemmelser om, at kandidatlandene kan deltage i programmet. Det nye program blev vedtaget af Rådet og Europa-Parlamentet den 23. september 2002.

2.2. Forbrugerpolitik

Sundhedsbeskyttelsen af forbrugerne skal være med til at garantere forbrugerne sikre produkter og tjenesteydelser i EU. I forbindelse med fødevarer og ernæring omfatter sundhedsbeskyttelsen også veterinære foranstaltninger, dyrefoder og fytosanitære foranstaltninger. Aktiviteter vedrørende sikre fødevarer dækker fødevarerproduktionskæden lige fra dyre- og plantesundhed hele vejen frem til mærkning af levnedsmidler og den kommende fastsættelse af grænseværdier for vitamin- og mineralindholdet i kosttilskud og vitaminiserede næringsmidler. Fødevarsikkerhedsspørgsmål er ligeledes relevante i forbindelse med tilladelser til anvendelse og fastsættelse af grænseværdier for restkoncentrationer af pesticider og veterinærlægemidler. Der er også fastsat grænseværdier for visse forurenende stoffer i fødevarer og foder.

2.2.1. Fødevarerlovgivning med særligt sigte på ernæring

EU har altid arbejdet på at få harmoniseret de forskellige nationale regler om fødevarer for at sikre et højt sundhedsbeskyttelsesniveau og frie varebevægelser i hele EU.

Et område inden for fødevarerlovgivningen, hvor ernæringsmæssige hensyn har haft stor betydning, vedrører levnedsmidler til bestemte ernæringsformål, også kaldet diætiske næringsmidler. De skal ikke blot – ligesom alle andre levnedsmidler – være sikre, men skal også opfylde de særlige ernæringsmæssige behov hos de personer, de er beregnet til. På grundlag af videnskabelig rådgivning fra Den Videnskabelige Komité for Levnedsmidler er der blevet vedtaget flere særdirektiver om næringsindholdet i bestemte diætiske næringsmidler. Det omfatter levnedsmidler til spædbørn og småbørn, slankemidler og levnedsmidler til særlige lægelige formål samt de næringsstoffer, der må anvendes til fremstillingen af sådanne levnedsmidler. I slutningen af 2003 vil der blive udarbejdet forslag

til direktiv om levnedsmidler beregnet til personer, der udfører stærkt muskelkrævende aktiviteter, f.eks. under sportsudøvelse. En rapport om kravene til sammensætningen af levnedsmidler til personer med diabetes er allerede ved at blive udarbejdet.

Den Videnskabelige Komité for Levnedsmidler er i færd med at forberede rådgivning om revision og supplerung af de referenceværdier for vitaminer og mineraler, der anvendes i næringsdeklarationer.

I juni 2002 vedtog Europa-Parlamentet og Rådet et direktiv om kosttilskud. Kommissionen er nu i færd med at udarbejde forslag vedrørende tilsætning af næringsstoffer til levnedsmidler.

2.2.2. Ernæringsrådgivning fra Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet

Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet (EFSA) er et særskilt organ med status som juridisk person, som er uafhængig af andre EU-institutioner. EFSA har til opgave at give EU uafhængig videnskabelig og teknisk rådgivning for at underbygge politikker og lovgivning omkring sikkerheden ved fødevarer. EFSA behandler også videnskabelige spørgsmål om ernæring, dyresundhed og dyrevelfærd, plantesundhed, forurenende stoffer i fødevarerækeden og genetisk modificerede organismer.

EFSA's struktur sikrer, at tre vigtige målsætninger bliver opfyldt, nemlig uafhængighed og åbenhed, inddragelse af medlemsstaterne samt videnskabelig ekspertise, således at EFSA på afgørende vis kan medvirke til at genskabe tilliden hos forbrugerne. EFSA skal have til opgave at indsamle og analysere data for hurtigt at kunne afdække nye risici. Ifølge gennemførelsesforordningen²⁸ skal EFSA også udarbejde videnskabelige vurderinger og yde videnskabelig og teknisk bistand vedrørende menneskers ernæring i forbindelse med EU-lovgivningen samt på Kommissionens begæring bistå med formidlingsopgaver i forbindelse med sundhedsprogrammer. Ifølge forordningen skal EFSA indsamle relevante data inden for de områder, der hører under institutionens kommissorium, navnlig "data vedrørende fødevarerforbrug og det omfang, hvori den enkelte er udsat for risici i forbindelse med forbruget af fødevarer" (artikel 33, stk. 1, litra a).

EFSA får et rådgivende forum og en videnskabelig komité med otte ekspertpaneler. Det rådgivende forum er en videnskabelig og teknisk gruppe, der sikrer kontakten mellem EFSA og tilsvarende organer i medlemsstaterne. I 2001 blev der oprettet et foreløbigt videnskabeligt rådgivende forum, som skulle bistå Kommissionen i overgangsperioden. Den videnskabelige komité bliver ansvarlig for koordineringen af ekspertpanelernes rådgivning vedrørende sikkerheden ved fødevarer og fødevarerproduktion og dertil hørende emner, herunder ernæring.

2.2.3. Ernæringsoplysning om levnedsmidler i detaileddet

Generel rådgivning om kost og sund levevis skal underbygges af specifik information om de fødevarerprodukter, forbrugerne kan vælge imellem, når de køber madvarer. Ifølge gældende lovgivning om mærkning af levnedsmidler er fabrikanterne forpligtet til at stille information til rådighed, som sætter forbrugerne i stand til at vurdere karakteren, sammensætningen og anvendelsen af de produkter, de køber.

²⁸ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002 om generelle principper og krav i fødevarerlovningen, om oprettelse af Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet og om procedurer vedrørende fødevarsikkerhed (EFT L 31 af 1.2.2002).

Inden for de seneste tyve år er der på EU-plan vedtaget harmoniserede regler om deklaration af levnedsmiddelingredienser. Nye regler indfører mængdeangivelse af ingredienser²⁹, som skal give forbrugerne yderligere oplysning om mængderne af nærmere bestemte ingredienser, og der er vedtaget lovgivning om definitionen af "kød"³⁰. Som bebudet i Hvidbogen om Fødevarer sikkerhed har Kommissionen fremsat et forslag³¹ om angivelse af de enkelte bestanddele i sammensatte ingredienser. Forslaget indeholder også krav om deklaration af bestemte levnedsmiddelingredienser af betydning for allergier eller fødevarerintolerans. Det forventes, at der opnås enighed om en fælles holdning til forslaget i november 2002.

Hvidbogen om fødevarer sikkerhed indkredser også andre områder, hvor der er mulighed for at forbedre den information, der gives til forbrugeren, såsom information om næringsindholdet i et produkt og ernærings- og sundhedsmæssige anprisninger. Næringsdeklarationer er et vigtigt redskab til at oplyse forbrugerne om produkters næringsværdi. Efter mere end 10 års anvendelse af direktiv 90/496/EØF³² vil Kommissionen vurdere, om informationen i næringsdeklarationer kan forbedres, og den vil undersøge, om det er muligt at gøre næringsdeklarationer obligatoriske i alle tilfælde og ikke kun, når der fremsættes en anprisning.

Den øgede interesse hos forbrugerne for sammenhængen mellem kost og sundhed har medført, at der markedsføres produkter med ernæringsmæssige og sundhedsrelaterede påstande på emballagen eller i reklamer for de pågældende produkter. De gældende regler sikrer, at oplysningerne på emballage og etiketter og i reklamer for fødevarer skal være sandfærdige og ikke må være vildledende, men der findes ikke specifikke bestemmelser om brugen af ernæringsmæssige, funktionelle og sundhedsrelaterede påstande. Der indkom over 80 kommentarer fra medlemsstater og andre interesserede parter til Kommissionens debatoplæg fra 2001 om ernæringsmæssige og funktionelle påstande³³. Der er under behørig hensyntagen til de indkomne kommentarer udarbejdet et udkast til forslag til lovgivning om ernæringsmæssige, funktionelle og sundhedsrelaterede påstande; forslaget blev drøftet med interesserede parter og eksperter fra medlemsstaterne i juli 2002. Det officielle forslag forventes forelagt for Europa-Parlamentet og Rådet i starten af 2003.

2.2.4. *Forbrugerundervisning*

Forbrugere har behov for undervisning og oplysning for at kunne udnytte informationerne på etiketterne på levnedsmidler til at foretage de rigtige valg til deres kost og for at kunne influere på markedet via deres købekraft. Forbrugerundervisning er en integreret del af EU's forbrugerpolitik.

Børn og unge er en vigtig målgruppe, fordi de selv er forbrugere og samtidig er medbestemmende i relation til familiernes indkøb og formidler undervisning og oplysning

²⁹ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/13/EF af 20. marts 2000 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT L 109 af 6.5.2000).

³⁰ Kommissionens direktiv 2001/101/EF om ændring af direktiv 2000/13/EF om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT L 310 af 28.11.2001).

³¹ KOM (2001) 433 endelig 2001/0199 (COD) Forslag om ændring af direktiv 2000/13/EF for så vidt angår angivelse af ingredienser i levnedsmidler, 06.09.2001.

³² Rådets direktiv 90/496/EØF af 24. september 1990 om næringsdeklaration af levnedsmidler, EFT L 276 af 6.10.1990.

³³ "Discussion Paper on Nutrition Claims and Functional Claims": SANCO/1341/2001, Europa-Kommissionen.

inden for familiekredsen. Kommissionen har støttet den årlige "Konkurrence for Unge Forbrugere", som i 2000-2001 havde emnet "Bedre ernæring – Spis sundt og varieret"³⁴. Kommissionen har som nævnt også ydet støtte til det europæiske netværk til fremme af sundheden i skolerne, der fokuserer på sundhed, og som arbejder for at give eleverne sundere kostvaner og mere motion, og projektet "Promoting and sustaining health through increased vegetable and fruit consumption among European schoolchildren"³⁵. Der overvejes flere sundhedsfremmende aktiviteter for andre grupper, bl.a. ældre og folk ude omkring på arbejdspladserne (jf. punkt 2.1.2. (3) ovenfor).

2.3. Intern koordinering i Kommissionen

Kommissionen har oprettet en ad hoc-gruppe om ernæring under den interne sundhedsgruppe. Ad hoc-gruppen havde sit første møde i april 2002 og omfatter medarbejdere fra mange af de tjenestegrene i Kommissionen, der beskæftiger sig med politiske områder med berøringsflade til ernæringsspørgsmål. Gruppen skal ifølge sit mandat udveksle informationer, drøfte, hvordan ernæringspolitikken kan udbygges, og udvælge fælles aktiviteter, der kan iværksættes på tværs af de forskellige politiske områder. Det er hensigten, at ad hoc-gruppen skal mødes mindst to gange om året.

Den række af rundbordsdiskussioner mellem kommissær Fischler (landbrug, udvikling af landdistrikter og fiskeri) og kommissær Byrne (sundhed og forbrugerbeskyttelse), der fandt sted fra marts 2001 til maj 2002³⁶, har ligeledes haft betydning for koordineringen af Kommissionens politikker for fødevarer og folkesundhed.

3. ERNÆRINGSRELATEREDE AKTIVITETER PÅ ANDRE POLITISKE OMRÅDER

3.1. Den fælles landbrugspolitik

Siden den igangværende reformproces startede for ti år siden, er der sket en voldsom udvikling af EU's landbrugspolitik. Der er sket en indsats for at bringe den fælles landbrugspolitik i bedre overensstemmelse med internationale og budgetmæssige forpligtelser, at indføre og styrke ideen om udvikling af landdistrikterne og gradvis at gå over fra produktstøtte til producentstøtte. Den fælles landbrugspolitik er blevet mere miljøvenlig, mere samfundsbevidst og etisk, og mere kvalitetsrettet. Reformpakken AGENDA 2000 opstillede den europæiske landbrugsmode, der udtrykkeligt nævnte udvikling af landdistrikterne og bæredygtighed som centrale elementer i landbrugspolitikken.

Trods dette er der stadig mangler, der skal afhjælpes, og der er behov for yderligere fremskridt. De seneste år bliver det betonet på alle niveauer, at den fælles landbrugspolitik skal blive mere bæredygtig. Således vedtog Det Europæiske Råd i Göteborg sidste år en strategi for bæredygtig udvikling, der kræver, at der tages hensyn til de økonomiske, sociale og miljømæssige virkninger ved fremtidige politiske beslutninger. Det internationale topmøde om bæredygtig udvikling 2002 i Johannesburg skal også nævnes i denne sammenhæng.

³⁴ Beretning fra Kommissionen om "Handlingsplan for forbrugerpolitikken 1999-2001" og "Den generelle ramme for Fællesskabets aktiviteter til fordel for forbrugerne 1999-2003", KOM(2001) 486 endelig udg. af 23. august 2001.

³⁵ <http://www.univie.ac.at/prochildren>.

³⁶ Yderligere oplysninger er tilgængelige på adressen:
http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/library/debate/index_en.html

Landbruget skal tilpasse sig de nye muligheder ved at gøre sektoren mere konkurrencedygtig og ved at sætte landbrugerne i stand til at blive mere markedsorienterede. Udvikling af landdistrikterne, der blev den anden søjle under landbrugspolitikken i Agenda 2000, giver yderligere muligheder for forbedring, navnlig med hensyn til at gøre den fælles landbrugspolitik mere bæredygtig. At tage sociale hensyn er et andet prioriteret område, der både er rettet mod offentligheden og mod landbrugerne: udgifterne til den fælles landbrugspolitik skal have en bedre berettigelse ved at integrere kvalitetshensyn i landbrugspolitikken, samtidig med at den fortsat garanterer landbrugerne en stabil indkomst.

I løbet af de sidste ti år er europæisk landbrug blevet mere konkurrencedygtigt ved at gå over fra prisstøtte til direkte betalinger. I forbindelse med midtvejsrevisionen foreslås det nu at gå definitivt bort fra markedsstøtte ved helt at ophæve forbindelsen mellem direkte betalinger og produktion. Desuden er det meningen, at disse betalinger skal kædes sammen med overholdelse af EU-bestemmelser om folkesundhed, miljøbeskyttelse og normer for dyre/plantesundhed og -velfærd for bedre at leve op til samfundets forventninger.

3.1.1. Den fælles landbrugspolitik og folkesundheden

Den fælles landbrugspolitik indvirker på mange måder på folkesundheden, fordi den opererer med en række forskellige former for prisstøtte, kvoteordninger og foranstaltninger med henblik på tilbagetrækning af produkter fra markedet, og det påvirker både priserne og produktionsniveauerne og afsætningen af kød, mejeriprodukter, sukker, frugt og grøntsager. De mange forskellige foranstaltninger bliver i øjeblikket gennemgået som led i midtvejsrevisionen i 2002 af den fælles landbrugspolitik. Der arbejdes løbende på at udvikle værktøjer til at vurdere de forskellige landbrugspolitiske foranstaltningers indvirkning på folkesundheden.

Der er dog bred enighed om, at ud fra et sundhedspolitisk synspunkt kan promoveringsforanstaltninger være et nyttigt redskab til at tilskynde befolkningen til at anlægge sundere kostvaner. Det primære ansvar for promoveringen af landbrugsprodukter ligger hos producenterne, engroshandlere og detailhandlere, forarbejdningsindustrien og medlemsstaterne. Med udgangspunkt i subsidiaritets- og komplementaritetsprincipperne kan EU-baserede promoveringsforanstaltninger forstærke virkningen af de tiltag, der iværksættes af de nationale myndigheder og individuelle økonomiske beslutningstagere, f.eks. med hensyn til at skabe øget interesse for god kvalitet, høj næringsværdi og sikkerhed og formidle information om produktionsmetoder. Som eksempler kan nævnes Det Europæiske Bibliotek med Medicinsk Information om Olivenolie³⁷ og Kommissionens støtte til nationale organer til lokale kampagner til fordel for specifikke produkter, f.eks. friske og forarbejdede frugter og grøntsager, kvalitetsvin, mejeriprodukter og oksekød.

3.1.2. Støtte til uddeling af bestemte fødevarer

Den fælles landbrugspolitik indeholder også mulighed for at yde støtte til medlemsstaterne til uddeling af visse landbrugsprodukter fra interventionslagrene til vanskeligt stillede grupper i befolkningen (se også punkt 3.8 nedenfor). Der er ydet støtte til uddeling af frugt og grøntsager, mælk og mejeriprodukter og oksekød. I en rapport, som Kommissionen lod udarbejde i 1999 om uddeling af mælk og mejeriprodukter til skoler peges der på, at det er

³⁷ Se adressen: <http://europa.eu.int/comm/agriculture/prom/olive/medinfo/index.htm>.

forskellene mellem medlemsstaternes politik på området, der er hovedårsagen til den meget varierende tilslutning til skolemælksordninger i EU³⁸.

3.2. Den fælles fiskeripolitik³⁹

Fisk spiller en vigtig rolle som led i en sund kost. Fisks ernæringsmæssige betydning er for nylig blevet evalueret af Nordisk Ministerråd⁴⁰. En bæredygtig fiskeripolitik skal sikre, at der vil være tilstrækkelige fiskeressourcer på lang sigt. Der er desuden behov for en yderligere indsats for at få vurderet de negative sundhedsmæssige virkninger af visse miljøgifte (især dioxiner og PCB), der findes i levnedsmidler, bl.a. fisk, i forhold til de ernæringsmæssige fordele ved at spise fisk.

I marts 2001 blev der udsendt en grøn bog om den fælles fiskeripolitiks fremtid⁴¹. Ifølge gældende EU-lovgivning skal den fælles fiskeripolitik revideres i 2002. Det er også bestemt, at Rådet inden 31. december 2002 skal træffe beslutning om, hvilke tilpasninger der skal foretages. I maj 2002 blev der fremsat detaljerede forslag, som bl.a. omfattede foranstaltninger til bevaring og udvikling af bæredygtigt fiskeri, begrænsning af fangstkapaciteten og forbedring af miljøbeskyttelsen; disse forslag er opsummeret i en "vejviser" til meddelelsen om reformen af den fælles fiskeripolitik⁴². I henhold til den gældende lovgivning skal Rådet inden den 31. december 2002 træffe afgørelse om de nødvendige ændringer, der skal gennemføres, navnlig med hensyn til adgangen til visse EU-farvande.

Størsteparten af fiskeprodukterne hidrører fra fiskeriaktivitet, men akvakulturen får stadig større betydning for forsyningerne af fisk og skaldyr. Der har været visse betænkeligheder med hensyn til anvendelsen af farmakologisk aktive stoffer i akvakultur.

3.3. Miljøpolitik

Et højt miljøbeskyttelsesniveau spiller en vigtig rolle for udbuddet af alsidige og sikre levnedsmidler, som kan indgå i en sund kost. Europa-Kommissionen arbejder for at fremme et bæredygtigt landbrug og integrere miljøhensyn i landbrugspolitikken.

Noget af det, der kan påvirke fødevarekvaliteten, er kontaminering af bestemte led i fødevarekæden og tilstedeværelsen af landbrugskemiske reststoffer i fødevarerne. Miljøforurenende stoffer, f.eks. tungmetaller, ikke-nedbrydelige organiske forurenende stoffer og forurening i tilknytning til stråling, kan spredes direkte i miljøet til jord, luft og vand. Restkoncentrationer af pesticider, næringsstoffer og tungmetaller kan også hidrøre fra bestemte dyrkningsmetoder i form af plantebeskyttelse, gødskning og spredning af kloakslam på markerne.

Ovennævnte eksempel med dioxiner og PCB i fisk (afsnit 3.2) illustrerer den nære forbindelse mellem miljøet og fødevarekvalitet og gør det tydeligt, hvor vigtig miljøpolitikken er for sikre fødevarer. Inden for rammerne af miljø- og sundhedspolitikken og som svar på dioxinkrisen vedtog Kommissionen i oktober 2001 meddelelsen om en "**Strategi for Fællesskabet vedrørende dioxiner, furaner og polychlorerede biphenyler**" (KOM(2001) 593), der

³⁸ "Evaluation of the School Milk Measure – final report, 1999".
http://europa.eu.int/comm/agriculture/eval/reports/schoolmilk/index_en.htm.

³⁹ I bilag V redegøres der nærmere for den fælles markedsordning for fiskerivarer og akvakulturprodukter.

⁴⁰ "Fish as food II". Rapport fra et nordisk seminar. *TemaNord 2001:532*, København, Nordisk Ministerråd, 2001.

⁴¹ Grøn bog om den fælles fiskeripolitiks fremtid, KOM(2001) 135 endelig udg. af 20. marts 2001.

⁴² Se adressen: http://europa.eu.int/comm/fisheries/reform/proposals_da.htm.

indeholder en integreret tilgang til at reducere menneskers eksponering ved at reducere forekomsten af dioxiner og PCB i *miljøet, i foder og i fødevarer*.

I *det sjette miljøhandlingsprogram*, der udstikker rammerne for EU's miljøpolitik det næste tiår, er «Miljø og Sundhed» udpeget som et hovedtiltagsområde med den overordnede målsætning at opnå en miljøkvalitet, hvor omfanget af menneskeskabte forurenende stoffer ikke når op på et niveau, der får en væsentlig indvirkning på menneskers sundhed eller skaber risici for menneskers sundhed, herunder risici via fødevarekæden.

Europa-Kommissionen er fast besluttet på at fremme bæredygtigt landbrug og at integrere miljøhensyn i sin landbrugspolitik.

Kommissionen har iværksat overvågning af restkoncentrationer af pesticider i EU-medlemsstaterne samt Norge og Island.

3.4. Erhvervspolitik

EU's fødevarepolitik, som oprindeligt blev formuleret i 1960'erne, betød, at fødevaresektoren skulle opfylde forskellige lovfæstede krav for at sikre folkesundheden og beskytte forbrugerne. Disse krav havde samtidig betydning for oprettelsen af det indre marked, fordi de bidrog til at lette produktions- og handelsvilkårene inden for EU.

I forbindelse med ernæringsmæssige behov tilskynder Kommissionen den fødevarerforarbejdende sektor til at imødekomme de nye krav fra forbrugerne på passende vis. Fødevaresektoren anvender innovation for at bidrage til sund kost og for at opfylde behovet i særlige befolkningsgrupper ved at levere et bredt udvalg af fødevarerprodukter. Ved at deltage i den videnskabelige udvikling kan fødevaresektoren imødekomme forbrugernes krav om nærende og sunde fødevarer, jf. det øgede salg af fødevarer, der er 'x-fattig' eller 'rige på y' (rige på fibre, fedtfattig). Dette er en fortsat proces, sideløbende med de videnskabelige fremskridt.

En undersøgelse har for nylig vist, at sundhedshensyn nok er en vigtig faktor for valget af fødevarer, men forbrugerne lægger mere vægt på pris, kvalitet og smag⁴³. Fødevaresektoren skal således tilbyde produkter, som imødekommer hele spektret af forbrugerkrav, dvs. smag, kvalitet og næringsværdi til rimelige priser. I denne sammenhæng samarbejder Kommissionen med fremstillingsindustrien om at forbedre næringsværdien af forarbejdede fødevarer.

Desuden er fødevaresektoren involveret i flere forskningsprogrammer og samordnede aktioner i forbindelse med det femte forskningsrammeprogram.

3.5. Politikken for det indre marked

3.5.1. Frie varebevægelser

Det indre markeds vigtigste funktion er – som det også understreges i hvidbogen om fødevarerikkerhed – at give forbrugerne adgang til et stort udvalg af sikre produkter af høj kvalitet fra alle medlemsstater. Dette krav ligger til grund for reglerne om fri bevægelighed for levnedsmidler inden for EU. Reglerne er baseret på følgende principper:

⁴³ IEFS (1996): "A pan-EU survey of Consumer Attitudes to Food, Nutrition and Health". Report Number 1. Dublin, Institute of European Food Studies.

Først og fremmest skal forbrugerne have mulighed for at træffe deres valg fuldt vidende om alle relevante faktorer. I denne forbindelse er reglerne om mærkning af levnedsmidler helt afgørende. Disse regler er harmoniseret på EU-plan ved direktiv 2000/13/EF⁴⁴ om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler (se punkt 2.2, Forbrugerpolitik, ovenfor).

Hindringer for den frie bevægelighed for levnedsmidler accepteres kun, hvis den medlemsstat, på hvis område de pågældende levnedsmidler markedsføres, kan påvise en sundhedsrisiko for forbrugerne. I så fald er medlemsstaten frit stillet til at fastsætte restriktioner for markedsføringen af det pågældende levnedsmiddel eller helt forbyde det, hvis det kan bevises, at det indebærer en sundhedsmæssig risiko, eller hvis det på grundlag af den eksisterende videnskabelige dokumentation på området viser sig berettiget at gøre brug af forsigtighedsprincippet.

3.5.2. *Fri bevægelighed for fagfolk med bestemte uddannelser*

Erhvervene som diætist og ernæringsforsker er omfattet af direktiv 89/48/EØF⁴⁵ og 92/51/EØF⁴⁶, der indeholder bestemmelser om en generel ordning for gensidig anerkendelse af erhvervskvalifikationer. I henhold til direktiverne kan en medlemsstat principielt ikke afvise at lade EU-borgere udøve et erhverv, som er reguleret inden for medlemsstatens område, hvis de er fuldt kvalificerede til at udøve det pågældende erhverv i en anden medlemsstat. Ifølge oplysninger fra nationale myndigheder er erhvervet som diætist reguleret i 14 medlemsstater, medens erhvervet som ernæringsforsker ikke er reguleret i nogen af medlemsstaterne.

Så længe der ikke findes harmoniserede regler på uddannelsesområdet, kan myndighederne i værtsmedlemsstaten forlange, at EU-statsborgere fra andre lande skal kunne dokumentere erhvervserfaring eller opfylde yderligere krav for at udligne forskellene mellem den pågældendes uddannelse og den uddannelse, der kræves i værtsmedlemsstaten. Reglerne om gensidig anerkendelse betyder kun, at EU-statsborgere fra andre lande kan udøve deres erhverv i værtsmedlemsstaten på samme vilkår som dennes egne statsborgere.

3.6. **Forskningspolitik**

3.6.1. *Det Fælles Forskningscenter (FFC)*

Støtte til gennemførelse af lovgivning vedrørende fødevarer og foder

FFC er et generaldirektorat i Kommissionen og således uafhængigt af kommercielle og nationale interesser. Dets primære opgave er at yde videnskabelig rådgivning og teknisk ekspertise til støtte for EU-politikker. FFC omfatter syv videnskabelige institutter, bl.a. *Institute for Reference Materials and Measurements (IRMM)* og *Institute for Health and Consumer Protection (IHCP)*, der rådgiver Europa-Kommissionen i forbindelse med

⁴⁴ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/13/EF af 20. marts 2000 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT L 109 af 6.5.2000).

⁴⁵ Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed (EFT L 19 af 24.1.1989).

⁴⁶ Rådets direktiv 92/51/EØF af 18. juni 1992 om anden generelle ordning for anerkendelse af erhvervsuddannelser til supplerung af direktiv 89/48/EØF (EFT L 209 af 24.7.1992).

udarbejdelse af lovgivning vedrørende fødevarer og foder. FFC medvirker også ved harmoniseringen af analyseprocedurer for at kunne producere pålidelige data til brug for risikovurderinger og tilsyn med overholdelsen af reglerne om mærkning. Der ydes teknisk støtte til EU's medlemsstater og kandidatlandene for at lette gennemførelsen af lovgivning vedrørende kontrol med fødevarer og foder.

FFC opererer med et flerårigt arbejdsprogram, der inkluderer en arbejdsplan for det sjette forskningsrammeprogram med videreførelse af aktiviteterne vedrørende kvalitetskontrol af fødevarer og foder. Dette omfatter også testmetoder for TSE, GMO, organiske fødevarer og fødevareallergier.

I arbejdsplanen for 2002 under FFC's flerårige arbejdsprogram indgår videreførelse af arbejdet med at fastlægge og anvende analytiske metoder til overvågning af fødevarekvalitet, testning for kvægsygdommen BSE og afprøvning af metoder til påvisning af genetisk modificerede levnedsmidler. Desuden er man i gang med at forberede sundhedsrelaterede aktiviteter i forbindelse med det sjette rammeprogram, bl.a. undersøgelser af økologiske fødevarer og fødevareallergier.

3.6.2. Støtte til forskningen: Eurostat

De Europæiske Fællesskabers Statistiske Kontor, Eurostat, forsyner EU med statistikker på europæisk plan, som gør det muligt at foretage sammenligninger mellem lande og regioner. Eurostats primære opgave er at levere statistikker og data til Kommissionen og andre europæiske institutioner, så de kan formulere, implementere og analysere EU-politikker.

Eurostat kan levere en bred vifte af data om ernæringsrelaterede emner, bl.a. fødevareproduktion, fødevareforbrug, balancen mellem tilgang og anvendelse af produktionen i hver branche og indikatorer for sikkerheden ved fødevarer samt data om husstandsindkomster, indikatorer for den socioøkonomiske udvikling og andre indikatorer af relevans for ernæring, bl.a. måling af fedme og kostrelaterede sygdomme. Eurostat spiller også en vigtig rolle for udarbejdelsen af datasæt med henblik på anvendelse af fælles standarder for tilvejebringelsen af data og formidling af sammenlignelig information til forskellige medlemsstater (og nu også til tiltrædelseslandene). Det vil bl.a. være af stor værdi for Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet, der bliver ansvarlig for indsamling og analyse af data om kost, eksponering og anden information om potentielle risici for at kunne føre tilsyn med sikkerheden hele vejen gennem fødevarekæden.

3.6.3. EU-finansierede forskningsprogrammer med tilknytning til ernæring

EU-finansieret forskning⁴⁷ i fødevareproduktion, sikkerheden ved fødevarer og sundhed og ernæring har været et meget vigtigt og succesrigt aspekt af forskningsrammeprogrammerne i de seneste tyve år (bilag IV indeholder flere enkeltheder om de projekter, der har fået støtte). Under det femte rammeprogram (1998-2002) er der finansieret forskningsprojekter i ernæring under temaet "Forbedring af livskvalitet og forvaltning af de levende ressourcer", nøgleaktion 1 "Levnedsmidler, ernæring og sundhed", hvor ernæring har været et vigtigt område sammen med fødevareteknologi og sikkerheden ved fødevarer. Desuden har ernæring indgået i områderne fødevareteknologi og råvarer, bl.a. i forbindelse med projekter om nye biologiske råvarer.

⁴⁷ Europa-Kommissionens finansiering af forskningsprojekter om ernæring skal ses som supplement til nationalt finansierede projekter, som beskrevet i "Food safety, diet and health: An overview of research across Europe". Luxembourg, Europa-Kommissionen, 1999. EUR 18493.

Nøgleaktion 1 tog sigte på at skaffe øget viden om de faktorer, som indvirker på forbrugernes tillid til, om udvalget af fødevarer er sikkert og sundt. Forbrugerne får stadig større betydning i forbindelse med ernæringsforskningen under nøgleaktion 1, eftersom der i forbindelse med de seneste to indkaldelser af projektforslag i 2000 og 2001 kun blev godkendt forskningsprojekter, der også behandlede forbrugeraspekter. Det drejer sig om følgende:

- Imødekommelse af forbrugernes behov og styrkelse af den europæiske fødevarerektors konkurrenceevne: Formålet er at udvikle strategier til at sikre bedre forståelse af forbrugernes behov, holdninger og opfattelser, formidle informationer om fødevarerisici mere effektivt til forbrugerne og forbedre fødevarernes kvalitet og dermed styrke det innovative potentiale, konkurrenceevnen og beskæftigelsen inden for europæisk erhvervsliv.
- Viden om ernæringens betydning for sundhed og velfærd: Formålet er at skaffe øget viden og skabe opmærksomhed om, hvilken rolle ernæring, kost og livsstil spiller for bevarelsen af et godt helbred og forebyggelse af sygdom, støtte forbrugernes valg af levnedsmidler med høj næringsværdi og bidrage til udvikling af og viden om sundhedsfremmende produkter og kostvaner.

Projekter inden for dette program blev bedømt af et panel af eksperter på området. Den merværdi, forskning på EU-plan kunne bibringe, og projekternes positive bidrag til EU-politikkerne indgik blandt bedømmelseskriterierne, men der blev også taget hensyn til andre kriterier: videnskabelig/teknologisk kvalitet og innovation, ressourcer, partnerskab og forvaltning, projekternes bidrag til opfyldelsen af EU's sociale målsætninger samt økonomiske og videnskabelige/teknologiske aspekter. Bilag IV indeholder en liste over projekter finansieret under det fjerde og femte rammeprogram.

I det sjette forskningsrammeprogram (2002-2006)⁴⁸ lægges der stor vægt på sammenhængen mellem videnskab og politik, og programmet er opbygget omkring målsætningerne om fokusering og integration af EU-forskning, strukturering af det europæiske forskningsrum og styrkelse af grundlaget for det europæiske forskningsrum. Den første hovedlinje omfatter syv prioriterede temaer, bl.a. "Fødevarekvalitet og -sikkerhed". Formålet med dette forskningstema er at etablere det integrerede videnskabelige og teknologiske grundlag, der er nødvendigt for at udvikle en fremstillings- og distributionskæde, der giver sikrere og sundere fødevarer, og føre kontrol med ernæringsbetingede risici. Inden for dette tema indgår ernæringsforskning primært i indsatsområderne "epidemiologi for fødevarerelaterede sygdomme og allergier" og "sundhedsvirkninger af fødevarer". Dette tematiske prioriterede område skal sikre, at forbrugerbeskyttelse er den væsentlige drivkraft med henblik på udvikling af nye og mere sikre fødevarer- og foderproduktionskæder, dvs. 'fra jord til bord'.

Ernæringsaspekterne indgår også i indsatsområderne "sikrere og miljøvenlige produktions- og forarbejdningsmetoder og -teknologier og sundere fødevarer", "sundhedsvirkninger for mennesker af det anvendte dyrefoder" og "miljøbetingede helbredsrisici". Forskningen bliver baseret på ekspertisenetværk, integrerede projekter, specifikke målrettede forskningsprojekter, koordinerende aktioner og EU-deltagelse i nationale forskningsprogrammer, som gennemføres af flere medlemsstater i fællesskab i henhold til traktatens artikel 169. Forskningsrammeprogrammets internationale samarbejdsaktiviteter med udviklingslande har

⁴⁸ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1513/2002/EF af 27. juni 2002 om Det Europæiske Fællesskabs sjette rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration som bidrag til realiseringen af det europæiske forskningsrum og til innovation (2002-2006), EFT L 232 af 29.8.2002, s. 1-33.

tidligere i betydelig grad drejet sig om forskningsprojekter i samarbejde mellem partnere fra nord og syd om ernæringsspørgsmål for fattige befolkningsgrupper, og et omfattende forskningsprojekt er i gang om forholdet mellem livsstil, herunder ernæring og sundhed, i alle SNG lande (Samfundet af Uafhængige Stater) under INCO-Copernicus programmet.

For udviklingslande vil derunder det sjette forskningsrammeprogram fortsat være midler til rådighed for forskning om ernæring og børns sundhed med særlig henblik på mikro-næringsstoffer.

3.7. Social- og arbejdsmarkedspolitik

3.7.1. Social- og arbejdsmarkedspolitik og ernæring

Social- og arbejdsmarkedspolitikken kan i høj grad bidrage til at skabe mere ligelige vilkår på sundhedsområdet og forbedre ernæringstilstanden. Gennem støtte til øget uddannelse kan disse politikker tilskynde til en sundere livsstil og bedre kostvaner. En arbejdsmarkedspolitik, der bidrager til at forbedre indkomstniveauerne kan, som det fremgår af EU's handlingsprogram til bekæmpelse af social udstødelse 2002-2006⁴⁹, forventes at give bedre adgang til fødevarer af højere næringsværdi.

Desuden stiller Kommissionen levnedsmidler til rådighed til uddeling til de socialt dårligst stillede personer i EU i henhold til en rådsforordning fra 1987⁵⁰. Med denne foranstaltning får medlemsstaterne støtte til at levere levnedsmidler fra interventionslagre til nærmere bestemte organisationer, som er godkendt til at modtage og distribuere disse levnedsmidler.

3.7.2. Social- og arbejdsmarkedspolitik og amning

Direktiv 92/85/EØF⁵¹ om foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, blev vedtaget i 1992. Amning anses for at være særdeles gavnlige for spædbørns sundhed, og direktivet skal beskytte de kvindelige arbejdstagere, som ønsker at amme deres spædbørn, ved at sikre dem barselsorlov i mindst 14 uger. Desuden indeholder direktivet forskellige bestemmelser med sigte på at beskytte kvinder, der ønsker at fortsætte med at amme, når de vender tilbage til arbejdet efter barselsorloven.

I henhold til direktivets artikel 14, stk. 6, skal Rådet tage direktivet op til fornyet overvejelse efter en evaluering. Undersøgelserne i denne anledning har afdækket en række potentielle problemer:

- Direktivet gælder alle gravide arbejdstagere, men definitionerne af arbejdstagere, som ammer, og arbejdstagere, som lige har født, er baseret på den nationale lovgivning og varierer derfor mellem medlemsstaterne.

⁴⁹ Se nærmere enkeltheder på adressen:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/ex_prog_en.htm.

⁵⁰ Rådets forordning (EØF) nr. 3730/87 af 10. december 1987 om almindelige regler for levering til visse organisationer af levnedsmidler fra interventionslagre med henblik på uddeling til de socialt dårligst stillede personer i Fællesskabet (EFT L 352 af 15.12.1987).

⁵¹ Rådets direktiv 92/85/EØF af 19. oktober 1992 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer (tiende særdirektiv i henhold til artikel 16, stk. 1, i direktiv 89/391/EØF) (EFT L 348 af 28.11.1992).

- Barselsorlovens minimumslængde er ifølge direktivet 14 uger. Den reelle barselsorlov varierer imidlertid mellem 18 uger i Storbritannien og 28 uger i Danmark⁵². Det er muligt, at man skal se nærmere på kombinationen af den lovfæstede barselsorlov og ulønnet orlov.
- Der er ligeledes stor forskel på, hvor mange kvinder der er på barselsorlov med løn, og hvor længe de modtager løn eller andre ydelser.

Undersøgelsen påpegede også andre vanskeligheder, som kan reducere den beskyttelse, der tilbydes de kvindelige arbejdstagere, som er omfattet af direktivet, og Kommissionen overvejer, hvordan man kan komme videre på dette felt. Kommissionen har til hensigt at forelægge en ny rapport i 2003 om gennemførelsen af direktiv 92/85/EØF på grundlag af oplysninger fra medlemsstaterne.

3.8. Uddannelsespolitik

Sundhed og ernæring er afgørende faktorer for at få udbytte af teoretisk og praktisk uddannelse, og det gælder især de unge. Selv om de unges ernæring er en meget afgørende faktor for udfaldet af strategien for bæredygtig udvikling, som også omfatter uddannelsessystemer i udviklingslandene, gælder dette også for de fattigere egne af EU selv.

Ud over indsatsen for at skabe bæredygtig udvikling i den tredje verden er spørgsmålet om ernæring og sundhed også særdeles relevant i EU, og ikke kun i de fattigste egne af EU. Oplysning om og undervisning i ernæring og sammensætningen af en sund kost bør indtage en mere fremtrædende plads, især i uddannelsessystemerne.

3.9. Politikken for audiovisuel kommunikation

Kommissionen har med henvisning til traktaten støttet medlemsstaterne i deres bestræbelser på at formulere fælles politikker og praksis på det audiovisuelle område, herunder inden for radio, tv og andre medier. Indsatsen har bl.a. drejet sig om at skabe et lovgivningsgrundlag, der giver mulighed for at etablere et effektivt indre marked for radio og tv, og som beskytter mindreårige mod skadeligt audiovisuelt indhold. I 2002 blev der udarbejdet og offentliggjort en rapport om situationen med hensyn til lovgivning om reklamer rettet mod mindreårige⁵³. I 1998 blev der iværksat tiltag med henblik på at beskytte mindreårige mod skadeligt audiovisuelt indhold⁵⁴, og forslag om at fastsætte begrænsninger for visse former for fødevarereklamer rettet mod børn har været drøftet i Forbrugerudvalget (se ovenfor).

Det kan fastslås, at medie billeder, som er med til at skabe kulturelt betingede idealer for skønhed og tiltrækkende ydre, har været medvirkende årsager til stigningen i antallet af spiseforstyrrelser⁵⁵. I Rådets resolution om kvinders og mænds image i reklamer og medier⁵⁶ opfordres medlemsstaterne til at tilskynde reklamebureauer og medier til at erkende "de

⁵² ifølge de data, der ligger i CIESSP (Gensidigt Informationssystem om den Sociale Sikring i Fællesskabet).

⁵³ "Study on the Impact of Advertising and Teleshopping on Minors: International and European Regulation and Self-regulation". Tilgængelig på adressen: http://europa.eu.int/comm/avpolicy/stat/studi_en.html.

⁵⁴ Rådets henstilling af 24. september 1998 om udvikling af den europæiske industris konkurrenceevne inden for audiovisuelle tjenester og informationstjenester gennem fremme af nationale rammer, der tager sigte på at opnå en sammenlignelig og effektiv beskyttelse af mindreårige og den menneskelige værdighed (EFT L 270 af 7.10.1998).

⁵⁵ EDAP (Eating Disorders Awareness and Prevention, Inc.) <http://www.edap.org/>.

⁵⁶ Resolution vedtaget af Rådet og repræsentanterne for medlemsstaternes regeringer, forsamlet i Rådet, af 5. oktober 1995 om kvinders og mænds image i reklamer og medier (EFT C 296 af 10.11.1995).

negative virkninger af kønsbestemte klichéforestillinger for befolkningens og særligt de unges fysiske og psykiske sundhed".

3.10. Udvidelse og ekstern bistand

3.10.1. EU's udvidelse

Udvidelsesprocedurerne omfatter forhandlinger med kandidatlande om landbrug, sikkerheden ved fødevarer, reklame, forbrugerrettigheder og frie varebevægelser, som alt sammen kan have betydning for udbuddet af og adgangen til gode og sunde fødevarer for befolkningen i de pågældende lande. Forhandlingerne kan ligeledes have indvirkning på kvalitet, priser osv. for fødevarer, der indføres fra tiltrædelseslandene i medlemsstaterne i det nuværende EU. Desuden kan kandidatlandene deltage i det nye program til fremme af folkesundheden, når der er indgået et aftalememorandum med de lande, der ønsker at deltage i programmet. For at tilskynde tiltrædelseslandene til at deltage i programmet arrangerede Kommissionen i juli 2002 i Luxembourg et seminar om programmet for tiltrædelseslandene.

3.10.2. Eksterne bistandsprogrammer

I 1999 gik Kommissionen i gang med at fastlægge en politik til støtte for udviklingen af landdistrikter i udviklingslandene og offentliggjorde et dokument om retningslinjerne⁵⁷. Det fremgår her, at der er sket en ændring i strategien, idet man er gået bort fra at fokusere på eksportafgrøder og afgrøder med henblik på "national selvforsyning med fødevarer" og i stedet prioriterer bæredygtig udvikling af befolkningens subsistensmuligheder i landdistrikterne. Der skal gennemføres konkrete foranstaltninger inden for bl.a. undervisning og uddannelse, sundhed og ressourceforvaltning, herunder husdyrhold og fiskeri⁵⁸.

Fødevarerikkerhed, landbrug, sundhed og ernæring er ligeledes omhandlet i Cotonou-aftalen, i henhold til hvilken EU og medlemsstaterne yder udviklingsbistand til stater i Afrika, Vestindien og Stillehavet (AVS-staterne)⁵⁹. Det Europæiske Fællesskab ratificerede aftalen den 16. januar 2002. Den forventes at være ratificeret af 13 af de 15 EU-medlemsstater ved udgangen af 2002 og var i april 2002 ratificeret af 44 AVS-stater ud af de 51, der kræves. I henhold til aftalen omfatter samarbejdet inden for sundhedspleje og ernæring støtte til ernæringsprogrammer og projekter og bistand til at opbygge og drive forskningsinstitutter, universitetsafdelinger og specialskoler i AVS-landene inden for folkesundhed og ernæring.

Kommissionen deltager i verdensfødevarerprogrammet og støtter udviklingsprojekter på fødevarerområdet og et flerårigt program for fødevarerikkerhed, som omfatter både fødevarerhjelpe og finansiel bistand. I programmer for fødevarerikkerhed lægges der i stigende grad vægt på at gøre vanskeligt stillede befolkningsgrupper, især kvinder, mere selvhjulpne og tilskynde dem til at deltage i udviklingsprocessen⁶⁰.

⁵⁷ "European Policy to Support Rural Development, Policy Orientation Paper (February 2000)". Tilgængeligt på adressen: <http://europa.eu.int/comm/development/rurpol/>.

⁵⁸ Se strategidokumenterne om landbrug, husdyrhold og fiskeri og de specifikke landeundersøgelser, som er tilgængelige på adressen: <http://europa.eu.int/comm/development/rurpol/outputs>.

⁵⁹ Partnerskabsaftale mellem på den ene side medlemmerne af gruppen af stater i Afrika, Vestindien og Stillehavet og på den anden side Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater, undertegnet i Cotonou, Benin, den 23. juni 2000.

⁶⁰ Se f.eks. "European Commission's Food Security Strategy for Bangladesh, 1999-2002", 1999.

Det Europæiske Fællesskabs Kontor for Humanitær Bistand (ECHO) yder katastrofebistand og gennemfører dertil knyttede nødhjælpsforanstaltninger til fordel for ofre uden for EU⁶¹. ECHO har offentliggjort forskellige rapporter og evalueringer⁶², som også omhandler fødevarer sikkerhed og sundheds- og ernæringsforhold i bestemte lande og blandt flygtningegrupper og ofre for naturkatastrofer.

3.11. Aktiviteter i samarbejde med internationale organisationer

3.11.1. FAO, WHO og Codex Alimentarius

Ud over udviklingsbistanden er Europa-Kommissionen også aktiv i mange internationale fora, hvoraf flere beskæftiger sig mere specifikt med fødevarer og ernæring: FN's Levnedsmiddel- og Landbrugsorganisation (FAO), Verdenssundhedsorganisationen (WHO) og dennes underorgan Codex Alimentarius, som fastsætter normer for international handel med fødevarer.

FAO koordinerer verdensfødevarerprogrammet, hvortil EU bidrager, og er samtidig en af de vigtigste kilder til information om fødevarerproduktion, import og eksport og skøn over fødevarerforbrugsmønstre på nationalt plan. FAO's statistiske database indeholder nyttigt materiale om udviklingen i kost og ernæring i de seneste 40 år i de enkelte EU-lande og for EU som helhed. FAO gennemfører en række aktiviteter vedrørende sikkerheden ved fødevarer i samarbejde med WHO. Det Europæiske Fællesskab er medlem af FAO.

Verdenssundhedsorganisationen bistår med koordineringen af nationale og internationale sundhedspolitikker, bl.a. politikker om sikkerheden ved fødevarer og kontaminering, samt ernæringspolitikker⁶³. WHO's Regionale Kontor for Europa har tre gange i perioden fra 1994 til 2000 gennemført undersøgelser af ernæringspolitikker og -praksis på grundlag af oplysninger fra samtlige lande i regionen; de seneste data fra 1999-2000 forventes offentliggjort i slutningen af 2002. På WHO's websted findes også data om de enkelte lande⁶⁴.

Kommissionen har desuden ydet støtte til arbejdet i WHO's Regionale Kontor for Europa med henblik på at forbedre, styrke og støtte ansøgerlandene med at analysere, evaluere og overvåge forskellige forhold i relation til folkesundheden. Det omfatter bl.a. udgivelse af en række "Highlights on health" for de enkelte ansøgerlande med en oversigt over sundhedstilstanden og sundhedsrelaterede forhold i de enkelte lande⁶⁵. I disse rapporter sammenholdes forholdene i de enkelte lande med situationen i andre ansøgerlande og i EU's medlemsstater. Rapporterne skal sammen med supplerende dokumentationsmateriale gøre det lettere at vurdere EU-politikkernes konsekvenser for sundhedstilstanden og sundhedstjenesterne og -systemerne i ansøgerlandene.

FAO og WHO er fælles om Codex Alimentarius, som fastsætter normer for international handel med fødevarer. Overholdelse af disse normer anses for at være tilstrækkeligt til at opfylde internationale forpligtelser i henhold til Verdenshandelsorganisationens (WTO) aftale

⁶¹ "ECHO Aid Policy 2002", Det Europæiske Fællesskabs Kontor for Humanitær Bistand, 2002.

⁶² De seneste rapporter er tilgængelige på adressen:
<http://europa.eu.int/comm/echo/en/evaluation/reports2001.htm>.

⁶³ Se adressen: <http://www.who.int/hpr/nutrition>.

⁶⁴ Se adressen: <http://www.euro.who.int/countryinformation>.

⁶⁵ "Highlights on Health in the Applicant Countries to the European Union". Finansieret under aktion C (artikel 1, stk. 2, og bilag 1, afsnit C), i Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1400/97/EF af 30. juni 1997 om vedtagelse af et EF-handlingsprogram vedrørende sundhedsovervågning som led i indsatsen inden for folkesundhed (1997-2001).

om anvendelse af sundhedsmæssige og plantesundhedsmæssige foranstaltninger, og strengere krav skal specifikt begrundes af et medlem. Alle EU-landene er medlemmer af Codex, og Fællesskabet har observatørstatus. Kommissionen og medlemsstaterne tilstræber at udarbejde fælles bemærkninger i de sager, som hører under fællesskabskompetencen, og de præsenteres i fælles indlæg, der koordineres af GD SANCO. Blandt de emner, der er relevante for ernæringsområdet, kan nævnes næringsdeklarationer på levnedsmidler, ernæringsmæssige påstande, der anvendes ved markedsføring af levnedsmidler, samt regler for den ernæringsmæssige sammensætning af levnedsmidler med specifikke ernæringsformål.

3.11.2. Ernæring og de handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret (TRIPs)

Aftalen om handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret (TRIPs) indeholder bl.a. bestemmelser om beskyttelse af intellektuel ejendomsret i forbindelse med opfindelser vedrørende plantesorter og plantegenetiske ressourcer. Håndhævelsen af intellektuel ejendomsret til opfindelser vedrørende fødevarer afgrøders genetiske ressourcer kan få betydning for handelen, fødevarerens sikkerhed, biodiversiteten i relation til fødevarer afgrøder og fødevarerproducenternes økonomiske grundlag. En række ikke-statslige organisationer samt visse medlemmer i Verdenshandelsorganisationen (WTO) i dennes Råd for handelsrelaterede intellektuelle ejendomsrettigheder har givet udtryk for bekymring i denne anledning.

Kommissionens Generaldirektorat for Handel har planer om at bestille en undersøgelse af, hvordan beskyttelse af den intellektuelle ejendomsret kan indvirke på fødevarerens sikkerhed, navnlig i udviklingslandene. Hensigten er at få klarlagt, om beskyttelse af den intellektuelle ejendomsret til plantegenetiske ressourcer vil få positiv eller negativ indvirkning på fødevarerens sikkerhed, og skaffe viden om, hvordan man eventuelt kan optimere spillet mellem beskyttelse af den intellektuelle ejendomsret og fødevarerens sikkerhed. Undersøgelsen sættes i gang i efteråret 2002.

I et nyligt udkast til meddelelse om sammenhængen mellem aftalen om de handelsrelaterede aspekter af den intellektuelle ejendomsret og konventionen om biologisk diversitet og beskyttelsen af traditionel viden og folkløse (forelagt for WTO's Råd for handelsrelaterede intellektuelle ejendomsrettigheder i september) giver Kommissionen udtryk for, at landbrugernes rettigheder under visse omstændigheder kan begrundes med henvisning til artikel 27, stk. 3, litra b), og artikel 30 i aftalen om de handelsrelaterede aspekter af den intellektuelle ejendomsret. I denne sammenhæng refererer landbrugernes rettigheder til undtagelser fra patentrettigheder og sortsbeskyttelse i relation til fødevarer til fordel for små landbrug og subsistenslandbrug i udviklingslandene og de mindst udviklede lande såvel som i de udviklede lande.

3.11.3. WTO og geografiske betegnelser

Geografiske betegnelser er et af emnerne for Verdenshandelsorganisationens nye forhandlingsrunde. Da geografiske betegnelser beskytter en række produkter, der er fremstillet eller dyrket i et bestemt område – men ikke af en bestemt virksomhed – kan de være til fordel for både små og store producenter. Geografiske betegnelser kan tilskynde til øgede investeringer og skabe nye afsætningsmuligheder for tilbagestående områder og samtidig være med til at beskytte biodiversiteten og miljøkvaliteten i de pågældende områder.

4. OPERATIONELLE MÅL

Målsætningen for en ernæringspolitik er at forbedre befolkningens sundhed og livskvalitet på alle stadier i livet og mindske risikoen for sygdomme ved at fremme gode kostvaner og en sund livsstil. Selv om EU's indsats på ernæringsområdet nødvendigvis må være begrænset, kan den generelle målsætning udmøntes i konkrete mål, hvilket den da også er blevet.

Ernæringsmønstre og kostvaner varierer ganske meget mellem medlemsstaterne og inden for de enkelte medlemsstater, og det samme gælder forekomsten af ernæringsrelaterede sygdomme. Af denne grund er nationale, regionale og lokale myndigheder i mange tilfælde bedre placeret end EU til at organisere oplysningskampagner rettet til den enkelte borger. EU's indsats inden for folkesundhed og ernæring bør betragtes som en hjælp for medlemsstaterne gennem formidling af oplysninger og viden som grundlag for formulering af politikker, støtte til gennemførelsen af sådanne politikker, udarbejdelsen af sammenlignende undersøgelser og udveksling af erfaringer.

Hvidbogen om fødevarerikkerhed indeholder en række forslag, som gav forventninger om en indsats fra Kommissionens side. De er nævnt i Rådets resolution af 14. december 2000, hvori Rådet noterer sig, at Kommissionen påtænker at udarbejde en overordnet sammenhængende ernæringspolitik og forelægge en handlingsplan. Rådet opfordrer Kommissionen til at tage hensyn til ernæringssspørgsmål ved formuleringen af andre EU-politikker, udvikle værktøjer til overvågning af den ernæringsmæssige sundhed og de faktorer, der har indvirkning herpå, fremme brugen af mærkning om ernæringsindhold og andre former for ernæringsmæssige oplysninger for forbrugerne og at overveje flere andre foranstaltninger (se bilag VII).

Disse spørgsmål vil blive taget op i forbindelse med gennemførelsen af det nye folkesundhedsprogram 2003-2008 og hvidbogen om fødevarerikkerhed.

BILAG I: DE STØRSTE KOST- OG ERNÆRINGSBETINGEDE PROBLEMER I EU-LANDENE

Der er bred videnskabelig enighed om, at kostbetingede risikofaktorer spiller en rolle for årsagerne til mange af de mest udbredte sygdomme i EU. Nedenstående tabel indeholder eksempler på sådanne risikofaktorer (udarbejdet på grundlag af indlæg på Eurodiet-konferencen⁶⁶ og WHO's udkast til ekspertundersøgelse af kost og kroniske sygdomme⁶⁷):

Eksempler på sandsynlige sammenhænge mellem visse sygdomstilstande og kostbetingede risikofaktorer

Sygdomstilstand	Kostbetinget risikofaktor
Arteriel hypertension	For lidt frugt og grønt i kosten. For stort alkoholforbrug. For meget salt i kosten.
Cerebrale og kardiovaskulære sygdomme	For lidt frugt og grønt i kosten. For mange mættede fedtsyrer i kosten. For få fibre i kosten.
Forskellige kræftformer (især tarm-, bryst-, prostata- og mavekræft)	For lidt frugt og grønt i kosten. For stort alkoholforbrug. For meget salt i kosten. For få fibre i kosten. For lidt motion, overvægt.
Fedme	For stort kalorieindtag. For lidt motion.
Ikke-insulinafhængig diabetes (type 2)	Fedme. For lidt motion.
Osteoporose	For lidt kalk i kosten. For lidt D-vitamin i kosten. For lidt motion.
Karies	Hyppig indtagelse af gæringsdygtige kulhydrater/sukkerholdige levnedsmidler og drikkevarer ⁶⁸ .
Dental erosion	Indtag af syreholdige levnedsmidler, frugter og drikkevarer.
Jodmangel	For lidt fisk eller jodberigede levnedsmidler i kosten.
For tidlig fødsel og lav fødselsvægt	For få næringsstoffer i kosten.

⁶⁶ Eurodiet-konference, Kreta, maj 2000 (offentliggjort som "Nutrition & Diet for Healthy Lifestyles in Europe: Science & Policy Implications". Eurodiet hovedrapport, Kretas Universitet, juli 2000).

⁶⁷ "Draft joint WHO/FAO expert consultation on diet, nutrition and the prevention of chronic diseases". Geneve, Verdenssundhedsorganisationen, 2002 (se adressen: <http://www.who.int/hpr/nutrition>).

⁶⁸ Selv om mundhygiejne og brug af fluor (fluortilsat drikkevand, fluorholdige tandplejeprodukter) til en vis grad beskytter mod karies, er hyppig indtagelse af sukker fortsat en selvstændig risikofaktor for tandsygdomme.

Jernmangelanæmi	For lidt jern eller kun vanskeligt optageligt jern i kosten. For lidt frugt, grønt og kød i kosten.
Neuralrørsdefekter (Spina bifida)	For lidt folat og folinsyre i kosten. For lidt frugt og grønt i kosten.
Nedsat resistens mod infektioner	For lidt frugt og grønt i kosten. For få mikronæringsstoffer i kosten. Spædbørn: for lidt modermælk.
Anoreksi, bulimi, overspisning	Overdrevne sultekure og vægttab eller fedme.
Fødevareallergi	Allergener i kosten.
Infeksiøs madforgiftning	Patogene mikroorganismer i kosten.
Ikke-infeksiøs madforgiftning	Patogene stoffer i kosten, f.eks. dioxin, kviksølv, bly og andre tungmetaller, landbrugskemiske reststoffer og andre forurenende stoffer.

De største ernæringsbetingede problemer i EU

De største ernæringsbetingede problemer i EU kan kort beskrives således:

- Nyere kostundersøgelser viser, at der er vedvarende problemer med utilstrækkeligt indtag af mikronæringsstoffer – navnlig jern, jod og folat – i samtlige medlemsstater i forskelligt omfang. Manglen på sådanne mikronæringsstoffer kan medføre anæmi, jodmangelsygdomme og medfødte deformiteter.
- I forhold til den mængde frugt og grøntsager i kosten, der anbefales af Eurodiet-projektet⁶⁹, er der i dag for lidt frugt og grønt i kosten, navnlig i den nordlige del af EU og blandt de socioøkonomisk vanskeligst stillede grupper i befolkningen⁷⁰. Frugt og grøntsager er værdifulde vitamin- og mineralkilder og indeholder kostfibre og antioxidanter. Fibre spiller en vigtig rolle for et sundt fordøjelsessystem, medens antioxidanter beskytter sunde celler mod molekulære skader.
- Indholdet af fedt i kosten, især indholdet af mættede fedtsyrer, er højt i næsten alle medlemsstaterne⁷¹. Et højt indtag af visse fedttyper kan medvirke til fedme med dertil hørende risiko for diabetes og kardiovaskulære sygdomme. Mættet fedt kan især give forhøjet kolesterolindhold i blodet og dermed øge risikoen for kardiovaskulære sygdomme.
- Forbruget af kornprodukter er faldet med en fjerdedel siden 1960 i Europa som helhed. Kornprodukter er fedtfattige og righoldige på kulhydrater, proteiner, fibre, vitaminer og mineraler. Fuldkornsprodukter indeholder normalt komplekse kulhydrater med et lavt glykæmisk indeks, hvilket har en positiv indvirkning på reguleringen af blodsukkeret.
- Forbruget af kød er steget i mange medlemsstater siden 1960'erne (på trods af faldet i forbruget af oksekød efter BSE-krisen). Kød indeholder både jern og jod, men

⁶⁹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/pub/index_en.html

⁷⁰ Det gælder dog ikke i Sydeuropa, hvor frugt og grøntsager er billige, fordi udbuddet er stort.

⁷¹ Williams, C., Wiseman, M. og Buttriss, J.: "Food-based Dietary Guidelines: A Staged Approach". *British Journal of Nutrition*, 81 (S2), S29-S153, 1999.

størsteparten af det mættede fedt i gennemsnitskosten i de fleste EU-medlemsstater kommer imidlertid fra meget fedtholdige kødprodukter og sødmælksprodukter.

- Fedme er et voksende problem i befolkningen i EU og i flere andre lande, navnlig blandt børn og unge. Fedme kan skyldes endokrine sygdomstilstande eller spiseforstyrrelser, men er langt hyppigere forårsaget af manglende balance mellem kalorieindtaget og kalorieforbruget (dvs. for mange stærkt kalorieholdige levnedsmidler i kosten kombineret med for lidt motion)⁷². Fedme øger risikoen for hypertension (forhøjet blodtryk), hjertesygdomme, slagtilfælde, type 2-diabetes og visse former for kræft.

⁷² "Obesity – preventing and managing the global epidemic: report on a WHO Consultation". Geneve, Verdenssundhedsorganisationen, 1998.

BILAG II: CENTRALE BEGREBER

Dokumentation for bedste praksis – det stærkeste eller mest pålidelige eksisterende bevis for sikkerheden, effektiviteten, effekten og omkostningseffektiviteten ved forskellige strategier inden for sundhedsfremme, sygdomsforebyggelse, diagnosticering og behandling. Dokumentation for bedste praksis sikrer den bedst mulige standard i en given situation eller under bestemte omstændigheder.

Kost – en persons indtag af mad og drikke.

Fedt i kosten – fedtstoffer og olier i kosten, i vidt omfang bestående af mættede, mono-umættede og flerumættede fedtsyrer. Mættet fedt findes typisk i fødevarer af animalsk oprindelse (f.eks. kød og mælk og mejeriprodukter) samt i visse tropiske planter (f.eks. palmer); flerumættede fedtsyrer findes typisk i fisk, grøntsager og visse vegetabiliske olier, og monoumættede fedtsyrer findes typisk i nødder og nøddeolie, olivenolie, rapsfrøolie og avocado.

Spiseforstyrrelser – sygelige tilstande i forbindelse med indtagelse af mad, f.eks. nervøs anoreksi, nervøs bulimi, overspisning og andre atypiske spiseforstyrrelser (EDNOS)⁷³. Personer med spiseforstyrrelser har et problematisk forhold til mad og til deres egen krop og kropsvægt, og det påvirker deres livskvalitet i alvorlig grad.

Fødevarer – alle stoffer eller produkter, der er bestemt til eller med rimelighed må antages at skulle indtages af mennesker⁷⁴.

Fødevarerets kvalitet – de træk og egenskaber ved et fødevarerprodukt, herunder dets opfyldelse af nærmere angivne eller underforståede behov⁷⁵. Det omfatter egenskaber såsom sikkerhed, smag og anvendelighed samt næringsværdi.

Sikre fødevarer – et udbud af fødevarer, som ikke indebærer nogen risiko for forbrugeren, når de tilberedes eller spises i overensstemmelse med den tilsigtede anvendelse.

Fødevarerets sikkerhed – et vedvarende udbud af fødevarer af den fornødne mængde og kvalitet og tilgængelige for hele befolkningen.

Sundhed – en tilstand af fysisk, mentalt og socialt velbefindende, som bl.a. indebærer fravær af sygdom.

Sund kost – en kost, der giver den enkelte optimal sundhed, dvs. bidrager til at forbedre og beskytte helbredet og mindske risikoen for udvikling af ernæringsrelaterede sygdomme.

Sund livsstil – en livsstil, som kan give den enkelte optimal fysisk og mental sundhed.

⁷³ "The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: diagnostic criteria for research". Geneva, Verdenssundhedsorganisationen, 1993; og "Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-IV: international version with ICD-10 codes, 4th ed.", Washington, DC, American Psychiatric Association, 1995.

⁷⁴ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 om generelle principper og krav i fødevarerlovgivningen, om oprettelse af Den Europæiske Fødevarerets sikkerhedsautoritet og om procedurer vedrørende fødevarerets sikkerhed (EFT L 31 af 1.2.2002).

⁷⁵ ISO 8042:1986.

Ernæring – de processer, hvorved næringsstoffer tilføres og optages i kroppen, så denne kan fungere hensigtsmæssigt, og helbredet bevares.

Ernæringspolitik – en politik, som tager sigte på at forbedre og beskytte sundheden og forbedre livskvaliteten for personer i alle aldre gennem fremme af sunde kostvaner.

Ernæringsikkerhed – tilvejebringelse af et vedvarende udbud af de nødvendige næringsstoffer til hele befolkningen (se fødevarerikkerhed).

Fremme af folkesundheden – fremme af godt helbred og forebyggelse af sygdom i befolkningen gennem sund ernæring og motion⁷⁶.

Livskvalitet – en persons opfattelse af sin tilværelse inden for den kontekst af kultur- og værdisystemer, hvori den pågældende lever, og i relation til hans eller hendes mål, forventninger, normer og ønsker. Det er et meget bredt begreb, som på mange måder påvirkes af personens fysiske sundhed, mentale tilstand, selvstændighedsniveau, sociale relationer og personlige overbevisning og hans eller hendes forhold til væsentlige elementer i sit miljø⁷⁷.

Velbefindende – subjektivt velbefindende refererer til, hvordan folk vurderer deres tilværelse, og omfatter variabler såsom tilfredshed med tilværelsen og tilfredshed i parforhold, positive sindsstemninger og følelser samt fravær af depression og angst.

⁷⁶ "Nutrition & Diet for Healthy Lifestyles in Europe: Science & Policy Implications". Eurodiet hovedrapport, Kretas Universitet, juli 2000.

⁷⁷ "Measuring Quality of Life". Geneve, Afdelingen for Mental Sundhed og Forebyggelse af Stofmisbrug, Verdenssundhedsorganisationen, WHO/MSA/MNH/97.4, 1997.

BILAG III ERNÆRINGSPROJEKTER MED TILSKUD FRA EU'S PROGRAMMER FOR FREMME AF FOLKESUNDHEDEN⁷⁸

The European Food Availability Databank (DAFNE); projektet er baseret på spørgeundersøgelser om husholdningsbudgetter, og formålet er at etablere en omkostningseffektiv databank over fødevarerforbruget i Europa; tilskud fra programmet for sundhedsovervågning 1999.

The European physical activity surveillance system (EUPASS); tilskud fra programmet for sundhedsovervågning 1999.

The European Food Consumption Survey method (EFCOSUM); tilskud fra programmet for sundhedsovervågning 1999 og har til formål at fastlægge en metode til overvågning af fødevarerforbruget i Europa.

Monitoring public health nutrition in Europe: nutritional indicators and determinants of health status; tilskud fra programmet for sundhedsovervågning 2000.

A report on the nutritional status of the population of the European Union; tilskud fra programmet for sundhedsovervågning 2002.

The European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition (EPIC); tilskud fra kræftprogrammet 1997-2001 og er en epidemiologisk undersøgelse af sammenhængen mellem ernæring og kræft.

Amélioration des habitudes alimentaires par le web extension project (ECP); tilskud fra kræftprogrammet 2000.

Five a day, Gesund mit Obst und Gemüse – Keeping healthy with fruit and vegetables; tilskud fra kræftprogrammet 2000.

The Pan European surveys on attitudes to nutrition, diet and lifestyles; tilskud fra programmet for sundhedsfremme 1996.

The Euralim project (Coordination et évaluation d'une campagne Communautaire d'information sur l'alimentation et la nutrition - European Alimentation); tilskud fra programmet for sundhedsfremme 1996.

Promotion of health-enhancing physical activity: development of policy, network and walking programmes; tilskud fra programmet for sundhedsfremme 1996,1998-2000.

The European Guide "Nutrition education in schools"; tilskud fra programmet for sundhedsfremme 1997.

The European Masters programme in Public Health Nutrition; tilskud fra programmet for sundhedsfremme 1997-2001.

The Eurodiet project on Nutrition and Diet for Healthy Lifestyles in Europe; tilskud fra programmet for sundhedsfremme 1998

⁷⁸ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm

Orientations stratégiques Européennes en matière de nutrition; tilskud fra programmet for sundhedsfremme 2000.

International Congress of Nutritional Sciences; tilskud fra programmet for sundhedsfremme 2001.

The optimisation of public information and education on healthy diets: A European Cooperative Project (Opti-Diet); tilskud fra programmet for sundhedsfremme 2002.

The development and evaluation of standards for breastfeeding promotion activities; tilskud fra programmet for sundhedsfremme 2002.

I forbindelse med et projekt om fedme med tilskud fra programmet for sundhedsfremme i 2002 har Rådets danske formandskab afholde en konference om emnet i København den 11.-12. september 2002.

BILAG IV: ERNÆRINGSPROJEKTER MED TILSKUD FRA GD FOR FORSKNING

Videnskabelige projekter om ernæring med tilskud fra GD for forskning: det femte rammeprogram

I det følgende er nævnt de projekter om ernæring, der har fået tilskud fra det femte rammeprogram, tema 1 "Forbedring af livskvalitet og forvaltning af de levende ressourcer", nøgleaktion 1 "Levnedsmidler, ernæring og sundhed". Projekterne er påbegyndt efter 1. januar 2000 og varer i tre til fire år. SC står for forskningsprojekt med omkostningsdeling (Shared Cost Research Project), CA står for samordnet aktion (Concerted Action) og DM står for demonstrationsprojekt (Demonstration Project). Andre projekter, som endnu ikke er færdigbehandlede, figurerer ikke i listen.

Forbrugernes behov, holdninger og reaktioner med hensyn til fødevarerprodukter, levnedsmiddelforarbejdning og mærkning

QLK1-1999-00010	SC	Healthy Ageing: How changes in sensory physiology, sensory psychology and socio-cognitive factors influence food choice
QLK1-2000-00040	CA	Disseminating the results of EU food research programmes to small and medium sized food industries, health professionals and consumer groups through a 24-country interactive network system
QLK1-2000-00069	SC	Dietary caffeine, health and quality of life in Europe
QLK1-2000-00086	CA	A process for the assessment of scientific support for claims on foods
QLK1-2001-00291	SC	Consumer trust in food. A European study of the social and institutional conditions for the production of trust
QLK1-2001-00547	SC	Promoting and sustaining health through increased vegetable and fruit consumption among European schoolchildren

Fødevarers betydning for fysiologiske funktioner og fysiske og mentale præstationer

QLK1-1999-00124	SC	Functional properties, bioactivities and bioavailability of phytochemicals, especially anthocyanins, from processed foods
QLK1-1999-00179	CA	European research on functional effects of dietary antioxidants
QLK1-2000-00043	SC	Hypotensive peptides from milk proteins
QLK1-2000-00108	SC	Development and application of high throughput molecular methods for studying the human gut microbiota in relation to diet and health
QLK1-2001-00135	SC	Functional assessment of interactions between the human gut microbiota and the host
QLK1-2001-00173	SC	Local Mediterranean food plants: Potential new nutraceuticals and current role in the Mediterranean diet
QLK1-2001-00431	SC	Stable isotope applications to monitor starch digestion and fermentation for the development of functional foods

Særlige ernæringsbehov hos bestemte befolkningsgrupper

QLK1-1999-00076	SC	Conjugated linoleic acid (CLA) in functional food: A potential benefit for overweight middle-aged Europeans
-----------------	----	---

QLK1-1999-00337	SC	Evaluation of safety and efficacy of iron supplementation in pregnant women
QLK1-1999-00576	SC	Folate: from food to functionality and optimal health
QLK1-1999-00830	SC	Fat soluble vitamin status and metabolism during ageing: functional and nutritional consequences
QLK1-1999-00888	SC	Nutraceuticals for a healthier life: n-3-polyunsaturated fatty acids and 5-methyl-hydro-folate
QLK1-2000-00067	SC	Functional food, gut microflora and healthy ageing
QLK1-2000-00563	SC	Probiotics and gastrointestinal disorders – controlled trials of European Union patients
QLK1-2000-00623	SC	Towards a strategy for optimal vitamin D fortification
QLK1-2002-00168	SC	Zinc effects on nutrient / nutrient interactions and trends in health and ageing

Sammenhænge mellem kost og kroniske sygdomme og sygelige tilstande, inklusive relevante genetiske faktorer

QLK1-1999-00037	SC	Evaluation of the prevalence of the coeliac disease and its genetic components in the European population
QLK1-1999-00346	SC	Symbiotics and cancer prevention in humans
QLK1-1999-00498	SC	Garlic and health - The development of high quality garlic and its influence on biomarkers of atherosclerosis and cancer in humans for disease prevention
QLK1-1999-00505	SC	Health implications of natural non-nutrient antioxydants (polyphenols), bioavailability and colon carcinogenesis
QLK1-1999-00568	CA	European standards committee on oxidative DNA damage
QLK1-1999-00575	CA	Diet and cancer: the explanatory value of dietary patterns
QLK1-1999-00752	SC	Optimal nutrition towards osteoporosis prevention: Impact of diet and gene-nutrient interactions on calcium and bone metabolism
QLK1-1999-00916	SC	The role of social, genetic and environmental factors in healthy eating: a multicentre analysis of eating disorders and obesity
QLK1-1999-01197	SC	Heterocyclic amines in cooked foods - role in human health
QLK1-2000-00083	SC	Early malnutrition and programming of adult degenerative diseases: experimental, epidemiological and preventive studies
QLK1-2000-00100	SC	Dietary habits profile in European Communities with different risk of myocardial infarction: the impact of migration as a model of gene/environment interaction
QLK1-2001-00146	SC	Probiotic strains with designed health properties
QLK1-2000-00266	SC	The role of dietary phytoestrogens in the prevention of breast and prostate cancer
QLK1-2000-00431	SC	The prevention of osteoporosis by nutritional phytoestrogens
QLK1-2000-00466	SC	Case-Only Study on the interaction of diet and genetic predisposition in

		the occurrence of breast cancer in young women
QLK1-2000-00515	SC	Dietary and genetic influences on susceptibility or resistance to weight gain on a high fat diet
QLK1-2000-00535	SC	Design of foods with improved functionality and superior health effects using cereal beta-glucans
QLK1-2000-00618	SC	Nutrient-gene interactions in human obesity: implications for dietary guidelines
QLK1-2000-00657	SC	Coeliac disease – a food induced disorder. Exploration and exploitation of T cell stimulatory gluten peptides
QLK1-2000-00706	SC	Functional Foods against colon cancer – Development of a genomics and proteomics based screening assay
QLK1-2001-00138	SC	Influence of dietary fatty acids on the pathophysiology of intrauterine foetal growth and neonatal development
QLK1-2001-00172	SC	The role of lipids in neurodegeneration and their preventive potential in diet
QLK1-2001-00182	SC	Alcohol related cancers and genetic susceptibility in Europe
QLK1-2001-00183	SC	Dietary lipids as risk factors in development: Mechanistic issues
QLK1-2001-00221	SC	Isoflavones for reducing risk of coronary heart disease among postmenopausal women
QLK1-2001-00287	SC	The effect of olive oil consumption on oxidative damage in European populations
QLK1-2001-00372	SC	Nutritional primary prevention of type 1 diabetes
QLK1-2001-00389	SC	Childhood obesity: Early programming by infant nutrition?
QLK1-2001-00444	SC	Iron in hemochromatosis: deleterious effects of an essential nutrient

Udvikling af sikre og fleksible og nye og/eller forbedrede fremstillingsprocesser og -teknologier

QLK1-1999-31376	SC	Increase in nutritional value of food raw materials by addition, activity, or in situ production of microbial nutraceuticals
QLK1-1999-30042	SC	Nutritional enhancement of probiotics and prebiotics: technology aspects on microbial viability, stability, functionality and on prebiotic function
QLK1-2000-30324	SC	Barley beta-d-glucan and wheat arabinoxylan soluble fibre technologies for health promoting bread products
QLK1-2001-00780	SC	Production of fungal carotenoids for healthy nutrition
QLK1-2001-01080	SC	Improved antioxidant content for food applications
QLK1-2001-01179	SC	Molecular analysis and mechanistic elucidation of the functionality of probiotics and prebiotics in the inhibition of pathogenic microorganisms to combat gastrointestinal disorders and to improve human health
QLK1-2000-01423	SC	Enhancing the content of beneficial fatty acids in beef and improving meat quality for the consumer

Videnskabelige projekter om ernæring med tilskud fra GD for forskning: det fjerde rammeprogram

I det følgende er anført de ernæringsprojekter, der har fået tilskud fra fjerde rammeprogram, FAIR-programmet. Projekterne blev påbegyndt mellem 1996 og 1999 og har varet tre til fire år. SC står for forskningsprojekt med omkostningsdeling (Shared Cost Research Project), CA står for samordnet aktion (Concerted Action), og DM står for demonstrationsprojekt (Demonstration Project). Listen er komplet.

Område 3.1: Forbrugere, kost og sundhed

FAIR-CT95-0046	SC	Quality policy and consumer behaviour
FAIR-CT95-0158	SC	Improving the quality and nutritional value of processed foods by optimal use of food anti-oxidants
FAIR-CT95-0269	SC	Future impacts of biotechnology on agriculture, food production and food processing – a Delphi survey
FAIR-CT95-0302	SC	Mealiness in fruits – Consumer perception and means for detection
FAIR-CT95-0433	SC	Molecular mechanisms of colonisation resistance against <i>Clostridium difficile</i> and <i>Clostridium perfringens</i>
FAIR-CT95-0574	SC	Understanding and improving the selection and acceptance of food for health promotion
FAIR-CT95-0594	SC	Nutritional and health impact of trans-polyunsaturated fatty acids in European populations
FAIR-CT95-0653	SC	Understanding the biological effects of dietary complex phenols and tannins and their implications for the consumer's health and well-being
FAIR-CT95-0809	SC	The impact of dietary fat reduction and a concomitant change in the ratio of simple to complex carbohydrate (CHO) on body weight, body composition and metabolic variables of overweight-to-obese subjects
FAIR-CT95-0813	SC	Effect of copper in the food chain on human health
FAIR-CT95-0894	SC	Phenolic phytoprotectants (PPP) – Role in preventing initiation, promotion and progression of cancer
FAIR-CT96-1667	SC	Consumer attitudes and decision-making with regard to genetically engineered food products
FAIR-CT96-1848	SC	Bioethical aspects of biotechnology in the Agrofood sector
FAIR-CT97-3011	SC	Study of the regulation by nutrients of the expression of genes involved in obesity in human and animal species
FAIR-CT97-3014	CA	Disseminating the results of EU food research programmes to European food SMEs via a 18 country dynamic network systems (the FAIR-INNOVATION dissemination project)
FAIR-CT97-3029	SC	Effects of food-borne glucosinolates on human health
FAIR-CT97-3035	CA	Development and application of molecular approaches for assessing the human gut flora in diet and health

FAIR-CT97-3096	SC	Compatibility of the household and individual nutrition surveys in Europe and disparities in food habits
FAIR-CT97-3100	SC	Model systems in vitro and in vivo for predicting the bioavailability of lipid soluble components of food
FAIR-CT97-3181	SC	New methodologies for studying diet and gut maturation in early life
FAIR-CT97-3224	SC	Adverse reactions to foods
FAIR-CT97-3261	SC	Wine and cardiovascular disease
FAIR-CT98-3671	SC	Nutritional properties of conjugated linoleic acid CLA – A beneficial component of animal and milk fat
FAIR-CT98-4040	CA	The optimisation of sweet taste quality
FAIR-CT98-4141	CA	Dietary fat, body weight control and links between obesity and cardiovascular disease
FAIR-CT98-4356	CA	Food allergens of plant origin. The relationship between allergenic potential and biological activity
FAIR-CT98-4419	CA	Bioactive constituents in food plants information system for risk assessment of food plants developed using genetic or other advanced technologies
FAIR-CT98-4456	CA	Dietary exposure to vegetal estrogens and related compounds and effects on skeletal tissues and lipid metabolism

Område 3.2: Nye og optimerede fødevarematerialer og nærende levnedsmidler

FAIR-CT95-0085	SC	Nutritional studies on dried functional ingredients containing n-3 polyunsaturated fatty acids
FAIR-CT95-0193	SC	New technologies for improved nutritional and functional value of pea protein
FAIR-CT95-0572	CA	Functional food science in Europe
FAIR-CT96-1028	DM	Demonstration of nutritional functionality of probiotic foods
FAIR-CT97-3052	CA	Nutrient enhancement of diet in Europe
FAIR-CT97-3077	SC	Caseinophosphopeptides (CPPs) – Nutraceutical/functional food ingredients for food and pharmaceutical applications
FAIR-CT97-3142	SC	Novel food additives and bioactive components from milk for innovative nutrient engineering

BILAG V: DEN FÆLLES LANDBRUGSPOLITIK OG DEN FÆLLES MARKEDSORDNING FOR FISKERIVARER OG AKVAKULTURPRODUKTER

Den fælles landbrugspolitik

Traktatens bestemmelser om den fælles landbrugspolitik

Principperne for et fælles landbrugsmarked og en fælles landbrugspolitik blev fastlagt for over 40 år siden i Rom-traktaten om oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab. I artikel 39 i Rom-traktaten (nu artikel 33 i EF-traktaten) er hovedformålene med denne politik beskrevet:

- at forøge landbrugets produktivitet ved fremme af den tekniske udvikling, ved rationalisering af landbrugsproduktionen og ved den bedst mulige anvendelse af produktionsfaktorerne, især arbejdskraften
- herigennem at sikre landbrugsbefolkningen en rimelig levestandard
- at stabilisere markederne
- at sikre forsyningerne
- at sikre forbrugerne rimelige priser på landbrugsvarer.

Ud over disse formål er der i traktaten fastlagt nogle grundlæggende bestemmelser om opbygningen af landbrugspolitikken: en fælles ordning af markederne for landbrugsvarer, en fælles prispolitik og oprettelse af en eller flere fonde til finansiering af den fælles politik.

Den fælles landbrugspolitik udvikling over tid

Selv om der på Stresa-konferencen i 1958 blev lagt stor vægt på strukturforbedringer og udvikling af landdistrikterne, fokuserede den fælles landbrugspolitik dog i det første tiår primært på oprettelsen af et fælles marked og en fælles prispolitik. Målt efter, hvor mange offentlige midler der anvendes på landbruget, vejer markedsstøttepolitikken stadigvæk godt til – nogle vil sige urimeligt meget – i forhold til strukturpolitikken og udviklingen af landdistrikterne, selv om man i stigende grad går over til direkte producentstøtte. I et forsøg på at skabe bedre balance mellem støtte i form af direkte betalinger og markedsforanstaltninger (første søjle af den fælles landbrugspolitik) på den ene side og politikken for udvikling af landdistrikterne (anden søjle) på den anden side, indførte Kommissionen begrebet 'graduering' i AGENDA 2000 reformpakken. Gradueringsskemaet, der har til formål at flytte penge fra første til anden søjle, blev videreudviklet i Kommissionens meddelelse om midtvejsrevisionen af den fælles landbrugspolitik.

Markeds- og prispolitikken

Indtil starten af 1990'erne var landbrugsmarkedspolitikken næsten udelukkende baseret på prisstøtteordninger, i nogle få tilfælde (primært sukker og mælk) kombineret med stramme mængdemæssige produktionsbegrænsninger. Prisstøtten bestod i en kombination af omfattende beskyttelse mod import (variable afgifter og toldsatter), eksportstøtte og interventionsopkøb på det indre marked til garanterede priser.

De meget store interventionslagre gav et negativt billede af den fælles landbrugspolitik i befolkningens bevidsthed. Efter forhandlingerne under Uruguay-runden kom der et kraftigt

pres fra tredjelande for gradvist at få liberaliseret den internationale handel med landbrugsvarer, navnlig med krav om bedre markedsadgang, nedsættelse af eksportsubsidieringen og nedsættelse af handelsfordrejende indenlandsk støtte.

Alle disse faktorer gav anledning til en omfattende reform af den fælles landbrugspolitik i 1992. For en række sektorer blev der indført en delvis, men dog ganske væsentlig ændring væk fra prisstøtte over til direkte producentstøtte. Med de beslutninger, der blev truffet i forbindelse med Agenda 2000, er man gået endnu et vigtigt skridt videre med reformerne af den fælles landbrugspolitik.

Europa-Kommissionen opstillede i sin meddelelse fra juli 1997 om Agenda 2000 en række målsætninger, som skulle ligge til grund for den fremtidige udvikling af den fælles landbrugspolitik: forbedring af landbrugssektorens konkurrenceevne, høje standarder i relation til sikkerheden ved fødevarer og fødevarekvaliteten, en rimelig levestandard og stabile indkomster for landbrugssamfundet, integrering af miljøhensyn og miljømæssige målsætninger i den fælles landbrugspolitik samt supplerende eller alternative beskæftigelses- og indkomstkilder i landdistrikterne, og endelig skal landbrugspolitikken bidrage til den økonomiske og sociale samhørighed i EU.

På mange områder er der stadig afstand mellem de målsætninger, Agenda 2000 har opstillet for den fælles landbrugspolitik, og dens evne til at levere de resultater, som samfundet forventer. Dette har ført til forslag om yderligere at styrke konkurrencedygtigheden af EU's landbrug, indføre et frakoblet system med betalinger pr. bedrift baseret på historiske referencemængder og betinget af krydsoverensstemmelse med kriterier for miljø, fødevarer sikkerhed, dyre/plantesundhed og -velfærd og øge støtten til udvikling af landdistrikterne og miljøforanstaltninger i tilknytning til landbrug.

Strukturpolitik og udvikling af landdistrikterne

Agenda 2000 gør udvikling af landdistrikterne til den anden søjle i den fælles landbrugspolitik. Udvikling af landdistrikterne betegnes som en særdeles vigtig – hvis ikke den vigtigste – opgave fremover, og der opstilles tre hovedmålsætninger for en politik for udvikling af landdistrikterne på EU-plan, som skal lette strukturtilpasningen i landbrugssektoren, bidrage til integrering af miljøhensyn i landbrugsaktiviteter og skabe nye indkomst- og beskæftigelsesmuligheder både på og uden for bedrifterne. Alle relevante eksisterende foranstaltninger samles således under én politik, som – i hvert fald i princippet – skal dække alle landdistrikter i hele EU.

Med hensyn til forbedring af fødevarekvaliteten og sikkerheden ved fødevarerne er der i den nye forordning om udvikling af landdistrikterne specifikke bestemmelser om:

- investeringsstøtte med henblik på at fremme diversificering af aktiviteterne inden for landbrug og forbedre kvaliteten
- investeringsstøtte med henblik på opfyldelsen af mindstekrav med hensyn til miljø, sundhed, hygiejne og dyrevelfærd
- forbedring og overvågning af kvaliteten inden for forarbejdning og afsætning
- støtte til omstilling til økologisk produktion
- strukturtilpasning og udvikling af landdistrikterne med henblik på afsætning af kvalitetsprodukter.

Kvalitetspolitikker

Kvalitetspolitikkerne er fastlagt i henhold til rådsforordningerne (EØF) nr. 2092/91, ændret ved nr. 1804/1999, nr. 2081/92, nr. 2082/92, nr. 1493/1999 og nr. 1576/88.

Den fælles landbrugspolitik har siden 1980'erne taget en ny drejning væk fra den fokusering på producerede mængder, som var fremherskende i 1960'erne og 1970'erne, således at der i dag lægges øget vægt på kvalitet.

Denne udvikling afspejler i realiteten en ændring i forbrugeradfærden på fødevarerområdet, som manifesterer sig i stigende efterspørgsel efter specifikke og identificerbare produkter.

I forbindelse med denne kvalitetspolitik bør dog også nævnes de vigtigste bestemmelser i "mærkningsdirektivet" (direktiv 2000/13/EF), som forfølger de samme mål om åbenhed og gennemsigtighed.

Rent konkret betyder det, at EU ud over en række forordninger om standardisering af betegnelsen for bestemte produkter (bl.a. chokolade, honning, marmelade, frugtsaft, kondenseret mælk, kaffeekstrakter og mineralvand) har vedtaget forordninger med det formål at harmonisere de begreber, der er udviklet i forskellige medlemstater, og hvoraf nogle har eksisteret meget længe. Der er tale om følgende:

1. Økologisk produktionsmetode for landbrugsprodukter (forordning (EØF) nr. 2092/91)⁷⁹

I 1991 vedtog Rådet en forordning om økologisk produktion af landbrugsprodukter, og denne forordning er senere blevet udbygget. Forordningen vedrører primært følgende fire områder:

- produktionsregler for landbrugsproduktion på de enkelte bedrifter og tilberedning af levnedsmidler; disse regler drejer sig om begrænsninger i anvendelsen af kemiske pesticider og gødningsstoffer til markafgrøder og for den animalske produktion vedkommende, begrænsninger med hensyn til foder, opfædningsmetoder og behandling med veterinærlægemidler samt om specifikke hensyn til dyrevelfærden; brug af genmodificerede organismer og bestråling er forbudt
- mærkningskrav vedrørende økologiske landbrugsprodukter og levnedsmidler
- en særlig kontrolordning, som er obligatorisk for alle landbrugsprodukter og levnedsmidler, der markedsføres med betegnelser, der refererer til den økologiske produktionsmetode
- en ækvivalensordning for importerede produkter fra tredjelande.

Til dels foranlediget af denne forordning og forskellige landbrugsmiljøforanstaltninger er arealet med økologisk landbrug i EU øget ganske betydeligt og dækker nu ca. 3 mio. hektar.

For at lette produktionen og forarbejdningen af, handelen med og forbruget af økologiske produkter i Europa er Kommissionen ved at udarbejde en handlingsplan for økologisk landbrug. I forbindelse med handlingsplanen analyseres den aktuelle situation for økologisk

⁷⁹ Rådets forordning (EØF) nr. 2092/91 af 24. juni 1991 om økologisk produktionsmetode for landbrugsprodukter og om angivelse heraf på landbrugsprodukter og levnedsmidler (EFT L 198 af 22.07.1991).

landbrug i relation til mange forskellige emner, bl.a. indvirkning på miljøet, kvaliteten af de økologiske produkter, produktionsregler, forbrugertillid, handelsmæssige spørgsmål, forskning og den fælles landbrugspolitik konsekvenser for økologisk landbrug; desuden kommer handlingsplanen til at indeholde forslag vedrørende den fremtidige indsats på området.

2. Beskyttelse af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser (forordning (EØF) nr. 2081/92)⁸⁰ og specificitetsattestering (forordning (EØF) nr. 2082/92)⁸¹

Rådets forordninger (EØF) nr. 2081/92 og 2082/92 blev vedtaget for at indføre systemer til fremme af specifikke levnedsmidler og sikre deres handelsbetegnelser retlig beskyttelse; sådanne produkters specifikke karakter kan afhænge enten af deres geografiske oprindelse (beskyttet oprindelsesbetegnelse og geografisk betegnelse, BOB og BGB) eller af den traditionelle produktionsmetode (garanteret traditionel specialitet).

Produkter, hvis betegnelse refererer til den geografiske oprindelse (BOB og BGB) opfylder forbrugernes forventninger i to henseender: for det første fordi de ofte har ganske særlige organoleptiske kvaliteter, og for det andet fordi de lokale metoder, der anvendes i fremstillingen, skaber et tillidsforhold, der omfatter både produktet, dets oprindelseslokalitet og de mennesker, der lever det pågældende sted og fremstiller produktet.

Produkter, hvis betegnelse refererer til traditionelle metoder, imødekommer også forbrugerforventninger og er en del af den europæiske kulinariske arv, som er værd at beskytte. Alle de ovennævnte produkter er beskyttet på EU-plan og internationalt plan ved bilaterale og multilaterale aftaler om handelsrelaterede intellektuelle ejendomsrettigheder.

Netop fordi disse forordninger indgår som led i en forbrugerorienteret politik, er forbrugeroplysning om levnedsmidlers oprindelse, karakter og produktions- eller forarbejdningsmetoder så vigtig. Derfor blev der i 1994 udformet et EU-mærke for traditionelt fremstillede produkter, i 1998 for produkter beskyttet af oprindelsesbetegnelse eller geografisk betegnelse og i 1999 for økologiske landbrugsprodukter.

3. Mærkning af vin (forordning (EF) nr. 1493/1999)⁸² og spiritus (forordning (EØF) nr. 1576/89)⁸³

Forordning (EF) nr. 1493/1999 indeholder et særligt afsnit om definition og beskyttelse af kvalitetsvin fra bestemte dyrkningsområder. Produkter med denne betegnelse har samtidig geografisk betegnelse. Både dette og bestemmelserne i forordning (EØF) nr. 1576/89 imødekommer forbrugerforventninger til en særlig kvalitet, der sættes i forbindelse med traditionelle produktionsmetoder, organoleptiske karakteristika og specifikke kontrolforanstaltninger i dyrkningsområdet.

⁸⁰ Rådets forordning (EØF) nr. 2081/92 af 14. juli 1992 om beskyttelse af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser for landbrugsprodukter og levnedsmidler (EFT L 208 af 24.07.1992).

⁸¹ Rådets forordning (EØF) nr. 2082/92 af 14. juli 1992 om specificitetsattestering af landbrugsprodukter og levnedsmidler (EFT L 208 af 24.07.1992).

⁸² Rådets forordning (EF) nr. 1493/1999 af 17. maj 1999 om den fælles markedsordning for vin (EFT L 179 af 14.07.1999).

⁸³ Rådets forordning (EØF) nr. 1576/89 af 29. maj 1989 om fastlæggelse af de almindelige regler for definition, betegnelse og præsentation af spiritus (EFT L 160 af 12.6.89).

Den fælles markedsordning for fiskerivarer og akvakulturprodukter

Den fælles markedsordning for fiskerivarer og akvakulturprodukter blev indført for 30 år siden. Formålet var at skabe et fælles marked for fiskerivarer inden for EU, som kunne sikre, at produktionen svarede til efterspørgslen til gavn for både producenter og forbrugere. Der er desuden indført fælles handelsnormer. Ud fra et ernæringsmæssigt synspunkt er de fælles handelsnormer for fisk i fersk stand med hensyn til kvalitet, friskhedsklasser, størrelsesklasser, emballering og mærkning af både EU-producerede fiskerivarer og importerede fiskerivarer et meget væsentligt element i markedsordningen.

De fælles handelsnormer er udmøntet i friskhedsklasser og størrelsesklasser. Det har to formål:

- at der opereres med harmoniserede handelsmæssige karakteristika for fiskerivarer i hele EU og fælles priser for de enkelte vareklasser
- at kvaliteten forbedres og afsætningen dermed fremmes.

Handelsnormerne gælder for hovedparten af EU-produktionen og for importerede fiskerivarer, dvs. for de ca. 40 fiskearter, som repræsenterer hovedparten af, hvad der sælges til spisebrug på EU-markedet. De fælles handelsnormer blev revideret ved Rådets forordning (EF) nr. 2406/96⁸⁴, som bl.a. indførte følgende:

- nye friskhedsklasser baseret på strengere organoleptiske kriterier
- fjernelse af alle former for økonomisk kompensation for fisk af såkaldt B-kvalitet (lavere kvalitet)
- revision af størrelsesklasser for visse fiskerivarer for at tilpasse dem til den ændrede markedspraksis.

Den fælles markedsordning for fiskerivarer blev opdateret og ændret for nylig ved Rådets forordning (EF) nr. 104/2000⁸⁵, og hovedparten af de nye regler trådte i kraft den 1. januar 2001. Formålet er at skabe en mere integreret markedsordning, hvor der også tages hensyn til forbrugernes og forarbejdningsvirksomhedernes behov. Reglerne om producentorganisationer er blevet ændret for at opnå bedre planlægning og programmering af afsætningen, så producentorganisationerne kan træffe de rigtige dispositioner for at imødekomme markedets krav.

For at sikre bedre forbrugeroplysning indeholder artikel 4 i forordning (EF) nr. 104/2000 bestemmelse om bedre mærkning af fisk, der udbydes til detailsalg, med angivelse af fiskeartens handelsbetegnelse og produktionsmetoden (hvorvidt fisken er fanget på havet eller i indre vandområder eller farvande eller opdrættet) samt fangstområdet. Detaljerede regler om forbrugeroplysning om fiskerivarer og akvakulturprodukter er fastsat i Kommissionens forordning (EF) nr. 2065/2001⁸⁶, som trådte i kraft den 1. januar 2002.

⁸⁴ Rådets forordning (EF) nr. 2406/96 af 26. november 1996 om fælles handelsnormer for visse fiskerivarer (EFT L 334 af 23.12.1996).

⁸⁵ Rådets forordning (EF) nr. 104/2000 af 17. december 1999 om den fælles markedsordning for fiskerivarer og akvakulturprodukter (EFT L 17 af 21.1.2000).

⁸⁶ Kommissionens forordning (EF) nr. 2065/2001 af 22. oktober 2001 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 104/2000 for så vidt angår forbrugeroplysning om fiskerivarer og akvakulturprodukter (EFT L 278 af 23.10.2001).

BILAG VI RÅDETS RESOLUTION AF 14. DECEMBER 2000 OM SUNDHED OG ERNÆRING

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION

- (1) MINDER OM, at Den Europæiske Unions borgere lægger stor vægt på sundheden, og at de anser den for et afgørende element i en høj livskvalitet,
- (2) MINDER OM resolutionen af 3. december 1990⁸⁷ om en fællesskabsaktion vedrørende ernæring og sundhed, hvis mål generelt stadig er gyldige, samt om konklusionerne af 15. maj 1992⁸⁸,
- (3) UNDERSTREGER på ny ernæringens betydning som en af de vigtigste bestemmende faktorer for menneskers sundhed og konstaterer, at befolkningens sundhedstilstand derfor kan beskyttes og forbedres ved en indsats på ernæringsområdet,
- (4) HENVISER TIL, at videnskabelige undersøgelser har påvist, at en uhensigtsmæssig kost kombineret med utilstrækkelig motion er en af de vigtigste, undgåelige risikofaktorer i forbindelse med forekomsten af hjerte-kar-sygdomme, der er en af de vigtigste dødsårsager i Den Europæiske Union; at det også er påvist, at en ensidig kost fremmer forekomsten af andre alvorlige lidelser såsom visse former for kræft, knogleskørhed, ikke-arvelig sukkersyge og visse patologiske tilstande, der skyldes mangel på bestemte næringsstoffer,
- (5) ER BEKYMRET OVER konsekvenserne af den stigende forekomst af fedme og overvægt i Den Europæiske Union, navnlig hos børn og unge,
- (6) KONSTATERER, at hele befolkningen på trods af de bemærkelsesværdige fremskridt, der er gjort med hensyn til befolkningernes kost i Den Europæiske Union, fortsat er udsat for sundhedsproblemer, der skyldes ernæringen, og at visse grupper, såsom børn, unge, ældre og økonomisk dårligt stillede befolkningsgrupper, fortsat er mere udsatte for så vidt angår konsekvenserne af en uhensigtsmæssig ernæring,
- (7) UNDERSTREGER, at dårlig ernæring medfører større sociale og sundhedsmæssige omkostninger for medlemsstaterne,
- (8) KONSTATERER, at kendskabet til den ernæringsmæssige situation for så vidt angår indtagelsen af fødevarer og kostvaner er uensartet, både imellem medlemsstaterne indbyrdes og i de enkelte medlemsstater,
- (9) NOTERER SIG udviklingen af forskellige kostvaner og madkulturer i Den Europæiske Union, herunder navnlig den stadig større rolle, som kantiner og storkøkkener samt forbrug af færdigtberedte fødevarer spiller,
- (10) KONSTATERER, at der på trods af de fremskridt, der er gjort med hensyn til oplysning og mærkning af ernæringsindhold, ikke i tilstrækkelig grad gives pålidelige, sammenhængende og tilgængelige oplysninger om fødevarers ernæringsmæssige karakteristika og om kostsammensætningens ernæringskvalitet,
- (11) MENER, at de forskellige madkulturer i Den Europæiske Union er en rigdom, som skal respekteres, og at der skal tages hensyn til dem, når der udformes og gennemføres

⁸⁷ EFT C 329 af 31.12.1990, s. 1.

⁸⁸ EFT C 148 af 12.6.1992, s. 2.

politikker vedrørende ernæringsmæssig sundhed; disse politikker skal derfor først og fremmest fastlægges på nationalt plan,

- (12) UNDERSTREGER dog, at en lang række fællesskabspolitikker, navnlig politikkerne vedrørende folkesundhed, landbrug, fiskeri, forskning, transport, forbrugerbeskyttelse og det indre marked, har så stor indvirkning, at de nationale ernæringspolitikker kun i fuldt omfang kan være effektive, hvis der tages hensyn til aspekterne vedrørende ernæringsmæssig sundhed ved udarbejdelsen og gennemførelsen af de pågældende fællesskabspolitikker,
- (13) NOTERER SIG, at foranstaltninger til forbedring af udbuddet af og adgangen til sunde fødevarer og oplysninger om sund kost er vigtige elementer i ernæringspolitikken,
- (14) MENER, at foranstaltningerne vedrørende ernæringsmæssig sundhed skal spille en passende rolle i det kommende fællesskabshandlingsprogram vedrørende folkesundheden,
- (15) ER AF DEN OPFATTELSE, at en politik vedrørende sundhed og ernæring for at være effektiv bl.a. bør bygge på udveksling af erfaringer og oplysninger og på samarbejde mellem og uddannelse af alle berørte aktører, herunder ernæringseksperter og andre faggrupper på området, forbrugerne og ngo'erne,
- (16) OPFORDERER medlemsstaterne TIL som led i deres nationale politikker vedrørende ernæringsmæssig sundhed
 - i) at udvikle befolkningens evne til at træffe deres forbrugsvalg på et velinformeret grundlag ved at tilskynde til sundhedsfremmende ernæringsmæssige holdninger og vaner lige fra den tidlige barndom og gennem alle livets faser og ved at oplyse herom
 - ii) at inddrage alle berørte aktører i overvejelserne om ernæringsmæssig sundhed og i arbejdet med at fremme denne
 - iii) at forsætte udarbejdelsen, formidlingen og gennemførelsen af anbefalinger om ernæringsmæssig sundhed på et solidt videnskabeligt grundlag
 - iv) at forbedre kendskabet til kost og ernæring hos fagfolk på sundhedsområdet og fødevarerområdet
 - v) at deltage aktivt i nettene for indsamling af data vedrørende ernæring og motion i Fællesskabet
 - vi) at tilskynde til, at nationale eksperter deltager i aktiviteterne på fællesskabsplan, navnlig i tilvejebringelsen af videnskabelig ekspertise,

- (17) NOTERER SIG, at Kommissionen i forbindelse med hvidbogen om fødevarer sikkerhed blandt andet påtænker at udarbejde en overordnet og sammenhængende ernæringspolitik og at forelægge en handlingplan vedrørende ernæring samt henstillinger vedrørende retningslinjer på ernæringsområdet,
- (18) OPFORDERER Kommissionen TIL at undersøge, hvordan en bedre ernæring kan fremmes i Den Europæiske Union, og i givet fald fremsætte hensigtsmæssige forslag herom, navnlig med henblik på
- i) at tage hensyn til den ernæringsmæssige sundhed ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle relevante fællesskabspolitikker og udvikle værktøjer, der gør det muligt at evaluere de øvrige fællesskabspolitikkers indvirkning på den ernæringsmæssige sundhed
 - ii) at fortsætte udviklingen af værktøjer til overvågning af den ernæringsmæssige sundhed og de faktorer, der har indvirkning herpå, ved at bygge på de værktøjer, som medlemsstaterne anvender, med henblik på at opnå sammenlignelige oplysninger, samt at sikre en regelmæssig evaluering af disse oplysninger som supplement til medlemsstaternes foranstaltninger
 - iii) at støtte og fremme regelmæssig udveksling af erfaringer inden for sundhed og ernæring
 - iv) at fremme udviklingen af videnskabelig ekspertise på det ernæringsmæssige område, navnlig for at hjælpe med til at skabe grundlag for og ajourføre nationale eller lokale anbefalinger samt forbrugeroplysningen
 - v) at støtte forskningen vedrørende sammenhænge mellem sundhed og ernæring, sygdomme i tilknytning til ernæring, forståelse af ernæringsmæssig adfærd samt indvirkningen af de politikker, der føres, på sundhed og ernæring
 - vi) at fremme udvekslingen af oplysninger om uddannelser og erhverv på det ernæringsmæssige område
 - vii) at fremme brugen af mærkning om ernæringsindhold, idet den skal tilpasses forbrugernes behov, samt andre former for ernæringsmæssige oplysninger
 - viii) at undersøge muligheden for at gennemføre pilotprojekter for at fremme sunde kostvaner, der kan handle om noget så forskelligt som forbrug af frugt og grøntsager eller amning
 - ix) at overveje, hvorledes de nye informationsteknologier kan udnyttes for at forbedre oplysningen af aktørerne, men også af befolkningen
 - x) at planlægge en opfølgning af aktionerne vedrørende ernæring.
- (19) OPFORDERER Kommissionen TIL at videreføre samarbejdet med de kompetente internationale organisationer, herunder navnlig WHO, for at sikre en effektiv koordinering af aktiviteterne samt at undgå overlappning.

EFT C 20 af 23.1.2001